

מחברים

גלייזן נ"ג | פרשת חיי שרה | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

השידוך שנשלם ברוחו של אברהם אבינו

מסופר, בחודש חשון שנת תש"ך, הזמינו את הרב כהנמן גאב"ד פוניבז' זצ"ל להשתתף במסיבת אירוסיו של בן תורה חשוב, ונתכבד שמה לדרוש בשבחם של חתן וכלה שני הצדדים היו ממודעים.

פתח ואמר, מצינו בפרשת השבוע "חיי שרה" סיפור מלא כיצד הלך אליעזר לשדך את רבקה ליצחק. הסיפור נכתב פעמיים - אחת, כשהדברים התרחשו לפי סדר המאורעות הכתובים בפרשה, ושנית, כשאליעזר מגולל את הדברים באזני משפחת רבקה. והרי כל הפרטים בשתי ה"מהדורות" של הסיפור זהים כמעט לחלוטין. לשם מה, איפוא, כפילות זו?

מפוניבז' "שנשלם גם כן ברוחו של אברהם אבינו", אף אחד מהצדדים לא שינה בדיבורו, גם השדכנים לא היו זקוקים לספר מעלות ושבחים שאינם במציאות וכי"ב, אלא כמאמרם ז"ל "לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן".

הרב מפוניבז' (ח"ג עמ' עג)

אלא בנוהג שבעולם רוב השדכנים רואים הכרח לעצמם לדבר בשתי לשונות, אצל צד החתן מדברים כך, ואצל צד הכלה מדברים אחרת, הכל לפי ראות עיניהם ולפי שגדמה להם שבדרך זו יעלה בידם להביא את השידוך לידי גמר טוב. אליעזר עבד אברהם אבינו ע"ה, שאפשר אולי לכנותו בתואר "אבי השדכנים" והוא דולה ומשקה מתורת רבו, בא ללמדנו שאין צורך כלל בתכסיסים כאלה, ואל לשדכנים לזוז מן האמת כמלוא נימה. יפה שיחתן של עבדי אבות. אליעזר, כפי שקוראים בפרשה סיפר דברים כהווייתם ממש, ושיחזר את השתלשלות המאורעות בדיוק כפי שהם התרחשו, מבלי שיוזדקק לייפות את סיפורו בכחל ושרק.

"מעידני בשידוך הנוכחי" הפטיר הרב

מדוע פירש אברהם אבינו ולא הספיד לבסוף את שרה

וַיָּבֹא אֲבִרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבִפְתָּהּ (כג, ב).

הנה זה כלל גדול במעלות הצדיקים המתהלכים לפני אלקים בתמים, אף אם חלילה באה אליהם מידת הדין לאיזה יחיד או רבים חס ושולם, לא יתנו לבם להתבונן מהות הצרה ההיא רחמנא ליצלן, ולא יפול לבבם להקשות: מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת? כי לבם נכון ובטוח בה' כי צדיק וישר הוא, א-ל אמונה ואין עול (דברים לב, ד), ונהפוך הוא: כי מפי עליון לא יצאו הרעות, רק כולם מכוונים לטובה...

והנה כן הדבר היה אצל אברהם אבינו ע"ה, כשבא לספוד לשרה אמרו ז"ל (ב"ר נח, ו): "ראה מלאך המות מתריס כנגדו", רצונם לומר: כשהתחיל להתבונן על מיתת שרה, הצדקת הראשונה אשר בעולם, אשר היתה אם כל בני ישראל, ותיקון חוה, ורוח הקודש מדברת מתוך גרונה, ועתה פתאום מתה עליו - אחרי מעלת העקידה שזכתה לבן צדיק כזה ולא הועיל לה כלום, כל זה היה היצר הרע מכניס בלבו של אברהם אבינו - לבעבור יוקשה בעיניו וידע על

עמ' כ'

מסד חסידי לפרשת השבוע

עמ' י'

פניני אביר יעקב

מעשי אלקים אשר עשה לה. לכן כשראה זה, מיד פירש ולא הספידה...
תפארת שלמה - בפרשתנו

שוחר בדרך ערמה

וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר (כג, טז).

מסופר, הגאון רבי אפרים זלמן מרגלית מברודי (בעל שו"ת בית אפרים) הלך אצל אחד מגדולי המלכות להשתדל בדבר המתקת גזירה רעה שנגזרה על היהודים שלא כדיון. אף ששר זה ידוע ומפורסם היה כ"לקחן" שידו פשוטה לקבל מתנת יד, קשה היה לו לרבי אפרים זלמן שהיה נקי כפים ובר לבב, להציע לשר שוחר ממון. בא אליו בעקיפין והקיף בדברים סחור סחור, ואותו שר שחומד ממון היה, גם הוא התבייש לתבוע ממנו בפה.

פתח השר ואמר: רבי אותה בקשה שאתה מבקשני עליה אמלאנה ברצון רב, אלא שגם אני בקשה גדולה לי אליך. סוחר גדול פלוני בעירנו, חוב גדול של ממון יש לו עלי, יואיל נא מר לסור אליו. מיד הבין רבי אפרים זלמן את הרמז הדק והכל על מקומו בא בשלום.

לאחר מעשה יצא רבי אפרים זלמן ודרש: מה דכתיב ארבע מאות שקל עובר לסוחר? עפרון זה, נשיא בני חת, שמתחילה אמר לו לאברהם "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" התבייש לקחת את השקלים במישרין מידו של אברהם, לפיכך עמד והפנהו אל סוחר פלוני ופלוני, ואברהם אף הוא הבין את הרמז והעביר לסוחר...

סגולה לבנים טובים - לשלם דמי השדכנות

בפרשתנו מוזכר השדכן הראשון בתורה, אליעזר עבד אברהם שעשה שליחותו בנאמנות. ומטו בשם השפת אמת זצ"ל, שהשכר שדכנות שקיבל אליעזר עבד אברהם, שייצא מכלל ארור לברוך, (מילי דאבות עמ' צ') [וראה עוד בעמ' זה באמרי פלא בשם דעת זקנים].
איתא בשם הרה"ק מסטרעליסק זצ"ל,

שכתב בפתחי תשובה (ראה פתחי תשובה חו"מ סי' נ' ס"ק טז), והשיב דאף על פי כן ישלם, ולאחר ששילם לשנה אחרת נפקדו. (תולדות יעקב).

ונסיים במה שכתב בשו"ת מגדנות צבי (ח"א סי' יט סק"ט): אף שישנם מקרים שבהם אין החתן או הכלה צריכים מעיקר הדין לשלם שכר שדכנות, אולם בהרבה מקרים כאלו, קרו ר"ל אסונות שונים או שהזיווג לא התקיים וכיו"ב, וידוע שמרן החזו"א ומרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל הקפידו מאד על תשלום דמי השידוך, ותלו הרבה אסונות שקרו באותו זיווג מחמת זה, ובעיקר הדבר שכיח שנמנעים לשלם לחברים או לקרובי משפחה בטענה שהם עשו בחינם את השידוך, או שרוצים לשלם שכר פחות ממנהג המדינה וכיו"ב, ומאחר והרבה פעמים היו תלויים דיני נפשות ממש בדברים האלו, כפי ששמענו מרבותינו זצוק"ל כתבנו דברים אלו, ושומר נפשו ונפש בני ביתו יחוש לזה מאד!

סגולה נפלאה לזיווג הגון

מה יצא הדבר וגו' (כד, ג).
כתב בספה"ק אגרא דכלה (פר' ויצא): מקובל בדינו דכל מי שצריך לישא אשה יאמר בכל יום פרק קכא שבתהלים קודם יהיו לרצון שלפני עקירת רגליו. והרחיב בזה בספרו אגרא דפירקא (אות ס"ג) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות,

כי אם משלמים דמי שדכנות לשדכן, זה סגולה לבנים טובים (בחצרות קדשין דף נז).

סגולה זו נמסרה משמיה דהרה"ק מסטרעליסק זצ"ל גם על ידי הרה"ק מהר"ד מבעלזא זצ"ל, כפי המסופר כי פעם אחת הציע רבי חיים נטע כ"ץ ע"ה שידוך לרבי מענדל ע"ה [בן רבי אורי] המשב"ק של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ל, ושאל רבי מענדל את חוות דעת הרבי. שאלו הרבי מי השדכן, כשענה רבי מענדל. אמר לו הרבי: "די וועלט זאגט אז מען קוקט אויף דער שדכן" [=מאמר העולם שמסתכלים מי השדכן], אחר כך כשנגמר הענין ועשו הקנין אצל הרבי בהאלשיץ, שאל הרבי היכן השדכן, ניגש רבי חיים נטע, ואמר לו הרבי: "זאלסט זיך נישט לאזן, זאלסט נעמען שדכנות" [=שלא תוותר ותתבע דמי שדכנות], ולרבי מענדל אמר: "די ביסט א סטרעליסקער איניקל, דער סטרעליסקער זיידע האט געזאגט אז מען באצולט שדכנות, איז עס א סגולה פאר די קינדער זאלען זיין גיט" [=הגן נכד הרה"ק מסטרעליסק, זקן היה אומר כי לשלם דמי שדכנות לשדכן, זוהי סגולה לבנים טובים] (אמרי קדוש אות פ"ח).

כיוצא בזה מסופר מהגאון בעל חזון איש זצ"ל, שפעם אחת בא לפניו מי שלא היה לו בנים כמה שנים אחר החתונה ל"ע, ושאלו החזון איש אם שילם להשדכן, וענה שהשדכן היה קרוב דפטור וכמו

(ב"ר פס"ח ב') שפסוק זה אמר יעקב אבינו ע"ה בבואו לחרן "אשא עיני אל ההרים - אל ההורים" דהיינו לאבותיו הקדושים. יעקב אבינו הגיע למקום טומאה, לביתו של לבן הארמי וכאשר חשב לעצמו איך יצליח לשרוד במקום כזה, חיזק את עצמו ונשא עיניו "אל ההורים" שהעמיד את דמות דיוקנם של הוריו הגדולים אל מול עיניו.

אני משער, כי בשנים שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הרגיש ליבו הגדול של האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב הי"ד איזו רוח סערה המתקרבת לחופי עם ישראל באירופה, אמנם לפני הסערה מתגוררים היהודים איש במקומו, אך לאחר הסערה עלולים הם לפוץ לארבע כנפות תבל מה, יחזיק אפוא את היהודי במקום החדש שאליו יגיע? לפיכך הוא הכין להם כצידה את הניגון "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" - אל ההורים!

ונסיים בדברים נפלאים: לפני שנים השיא הגאון רבי אליעזר פלצינסקי [חתנו של רבי אריה לווין] זצ"ל את בתו בארה"ב. את השבע ברכות האחרון ערך יהודי חסיד באבוב אשר הזמין למסיבה את האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, בקרב עדת חסידי באבוב קיים ניגון מסורתי ל"שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" אשר מושר בפהם בהתרגשות גדולה. הניגון חובר על ידי האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב הי"ד.

עם סיום הניגון המרגש התבקש רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל לשאת את דברו, אך הוא בכלל לא התכוון לדבר באותה מסיבה. לאחר שהפצירו בו אמר את הדברים הבאים:

"שמעתי את ה"שיר למעלות" שלכם. אני לא כל כך יודע לשיר, אבל אני אומר לכם מה מונח בניגון הזה. חז"ל אומרים במדרש

מאמר תיקון דין, ח"ד פי"ז) וז"ל: "כל האומר מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' (תהלים קפ"ט) סוף כל תפילותיו, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוגו ההוגנת לו" עכ"ל.

בדומה לזה סיפרה הרבנית קניבסקי ע"ה (מאחורי הפרגוד עמ' 346), כי בהיותה בת עשר, יום אחד אביה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל נשאר להתפלל בבית כי לא הרגיש טוב, והבחינה כי לאחר שפסע 'עושה שלום' טרם ששב למקומו התעכב זמן מה ומלמל בפיו, ושאלה אותו מה האי, ואמר לה כי מסורת בידו מזקינו בעל ה"לשם" סגולה לומר קודם שחוזרים מאמירת 'עושה שלום' - "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים". והוסיפה לאחר שנים סיפר לה תלמיד חכם פלוני כי קבוצת בחורים מבוגרים ששמעו על סגולה זו, ועשו כן, לאחר תקופה כולם התארכו עכ"ל.

מחזורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

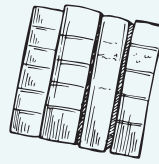
נכה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב • זוהר יומי
- פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האיש

לחץ כאן להצטרפות

במוצאי שבת, לאחר שסיים לעזור בסידור הבית, החליט להתפנות למזגן. כמובן שהמזגן לא פעל אך לא אדם עם כשרון טכני כמוהו יתיימש. במיומנות פירק בורג פה ובורג שם ו... ערמת שטרי כסף התפזרה על פני הרצפה! הלכות 'השבת אבדה' מעולם לא היו עבורו אקטואליים כמו הפעם. מסקנתו היתה שמותר לו לקחת את הכסף, אך לא איש כמוהו יעמיד עצמו על שורת הדין. תלה מודעה ליד פח האשפה: 'מי שזרק כאן מזגן-חלון מתבקש להתקשר למספר...'

בדרכו חזרה מהכולל, בתום 'סדר א', הבחין ר' שלמה במזגן-חלון המונח לצד פח האשפה.

מיודענו התברך בידיים טובות ולא פעם הצליח לשמש כטכנאי של עצמו. הצצה לכיוון המזגן לימדה אותו שהמזגן לא מספיק ישר, ולכאורה יש לו עדיין מה לתרום לאנושות. אלא מאי, התקלקל לו חלק מסוים? תמיד אפשר להחליף! חזר למקום עם עגלה קטנה, העמיס את המזגן והניח אותו באיזושהי פינה. שימתין לזמן פנוי יותר. כעת עליו לסעוד ארוחת צהריים, לשמור על הילדים, לנוח קמעא ולחזור לספסל לימודיו.

במוצאי שבת, לאחר שסיים לעזור בסידור הבית, החליט להתפנות למזגן. כמובן שהמזגן לא פעל אך לא אדם עם כשרון טכני כמוהו יתיימש. במיומנות פירק בורג פה ובורג שם ו... ערמת שטרי כסף התפזרה על פני הרצפה! הלכות 'השבת אבדה' מעולם לא היו עבורו אקטואליים כמו הפעם. מסקנתו היתה שמותר לו לקחת את הכסף, אך לא איש כמוהו יעמיד עצמו על שורת הדין. תלה מודעה ליד פח האשפה: 'מי שזרק כאן מזגן-חלון מתבקש להתקשר למספר...'

בסתר לבו קיווה שלא יתקשרו. ואכן לא התקשרו. ומדוע שיתקשרו? כדי לקבל קנס מפקח ירוק? שאמון על שמירת הסביבה? אך מכיון שכבר התחיל במצוה החליט לא להזניחה. תלה מודעות בבניינים הסמוכים לפח לאמור 'מי שזרק מזגן-חלון ליד פח האשפה וכו'.

כמובן שגם הפעם לא התקשרו. כמאמץ אחרון החליט לעבור בין הדירות ולהתעניין מי החליף לאחרונה מזגן. בכל זאת, מדובר היה בסכום נכבד של ארבעים ושלושה אלף שקל.

עבר ונקש בין הדלתות עד שהגיע למשפחה ש'הודתה באשמה': זרקנו את המזגן כי הוא פשוט לא עבד. 'אז למה לא תיקנתם אותו? כי עברנו להתגורר כאן לפני זמן קצר. הבנו שהמזגן הזה מרעיש ובמסגרת השיפוצים שערכנו בבית החדש, החלטנו גם להחליף מזגן. השיפוצניק הניח אותו ליד הפח, טען שהוא לא שווה כלום. 'ממי קניתם את הדירה? הם נקבו בשמה של הקשישה שהתגוררה בבית לפנייהם.

הוא התקשר למספר של הקשישה ולא נענה. כאשר הדבר חזר על עצמו בירד אודותיה ושמע שעברה לחסות במעון הורים - אחד המפורסמים שבירושלים. לא התעצל ופשוט נחת במעון ההורים, נקב בשמה בפני פקיד הקבלה שהפנה אותו אליה. במהלך השיחה הבחין שמדובר באשה מאד מבוגרת ולא מעט מבולבלת. היא לא היתה ממש מודעת לסביבה, ולא הצליחה להשיב על שאלותיו. 'אני

גרה פה במשך כל השנים' - כך לדבריה...

פקיד הקבלה יעץ לו להגיע פעם אחרת 'הילדים שלה מגיעים הרבה. תיכנס מתי שהם פה'. כאשר הגיע בשנית, מצא את הקשישה יושבת בלובי ולצידה שניים. 'שלום' איחל להם והתעניין 'מי אתם?' הבנים שלה. 'בלי עין הרע נראה שאמא שלכם מאריכה ימים', החמיא ושאל 'עברה את השואה?' הבן השיב בחיוב. 'מתי עלתה לארץ?' הבן סיפר בהתלהבות את קורות חייה של האם ושמח למראה הזר שמפיג לו את השעות הארוכות ליד אמו הקשישה.

במשך שעותיים דובב את הילדים לפני שסיפר להם על המזגן שמצא. הם לא הבינו איך הם קשורים לנושא, וכמובן, שמצדם הוא יכול לקחת את המזגן. רק בשלב זה הרגיש שהגיעה 'שעת

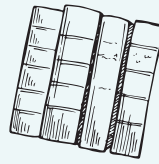
הכוש' והתעניין אם אמם היתה עשירה - עשירה? ממש לא. תראה, כניצולת שואה קיבלה שילומים מגרמניה, ויחד עם הפנסיה הסתדרה יפה בחיים. עשירה? מה פתאום...

לפתע חשף הבן וסיפר: אמא התאפיינה בנהוג מוזר של אגירת כספים. זו תופעה אופיינית לניצולי שואה שבהשפעת מה שעבר עליהם מניחים בצד כסף 'לשעת הצורך'. וכך מצאנו אצלה כסף במקרר, בקופסאות נעליים, ומתחת למגירות... לפני שפינינו את הדירה שלה ערכנו חיפוש יסודי בכל החורים והסדקים. מצאנו שם הרבה חסכוניות מוחבאים - ביניהם שטרות שתוקפן כבר פג לפני עשרות שנים... ההתרגשות בליבו של מיודענו הגיעה לשיאה. הוא שלף את חבילת השטרות והניח אותה בידי הבנים ההמומים. 'הנה עוד חיסכון שלא מצאתם! זה היה במזגן...' הבנים לקחו את הכסף ושניהם טענו אינסטינקטיבית שעליהם להתחלק עם המוצא.

מיודענו טען שעליו להתייעץ בענין, כאברך כולל שמשתכר ממלגה צנועה, היה סכום הכסף הלא צפוי נצרך ביותר. אך בעצה אחת עם אשתו החליטו שמצוה שהגיע לידם במאמץ כדאי לשמור בשלימות לעולם הבא. מי כעמך ישראל! (האמנתי ואספרה - גל קבלת שבת)

כבר באותו היום, החל רבי יצחק לרוץ. ואין הבזנה לריצה קצרה או קלילה, אלא לריצה רציפה. במשך 45 דקות, כאשר דליי מים כבדים על כתפיו! נקד לשעך כי המאמץ היה אדיר, הוא נדרש למצות עד כלות את כוחותיו הפיזיים החלושים, אך הוא המשיך לרוץ כל הדרך מן הגנה לכיוון הצדיק, 45 דקות רציפות, כשכובד המים מוטל עליו!

חשב, ובדק...

כבר באותו היום, החל רבי יצחק לרוץ. ואין הכוונה לריצה קצרה או קלילה, אלא לריצה רצופה, במשך 45 דקות, כאשר דליי מים כבדים על כתפיו! נקל לשער כי המאמץ היה אדיר, הוא נדרש למצות עד כלות את כוחותיו הפיזיים החלושים, אך הוא המשיך לרוץ כל הדרך מן הנהר לכיוון הצריף, 45 דקות רצופות, כשכובד המים מוטל עליו!

כשהגיע למחנה, פרש לצריף לרבע שעה, ושם, מאחורי הוילון, הוציא את המשניות שהחביא מבעוד מועד, והגה בהן בשקיקה. לא סדר לימוד ארוך, לא בית מדרש ממוזג, לא מתוך תנאים הטובים ביותר, אלא מוסתר מאחורי וילון, באפיסת כוחות לאחר ריצה מתישה, הצליח 'לחטוף' רבע שעה הגונה של לימוד תורה!

כשסיים את רבע שעת הלימוד, שב למשמרת העבודה וחזר לכיוון הנהר. שוב הוא מעמיס מים, ושוב הוא רץ. המאמץ גדול, הקושי עצום, אך עינו בוערות בלהט - שוב יצליח 'לגנוב' רבע שעה של לימוד תורה...

**בחיבה נכונה,
בתכנון נכון, כולנו
יכולים למצוא
את הדקות הללו.
אם להוסיף סדר
לימוד, אם להוסיף
מעשה חסד, אם
להקדיש חמש
דקות לשיחה עם
אדם גלמוד. חמש
דקות מנוצלות -
הופכות כל רגע
מבוזבז לרגע פז,
מקנות קנייני נצח!**

וכך עשה רבי יצחק, שוב ושוב ושוב. 14 שעות ביום עמל בפרך, ובכל דרך - רץ במהירות כדי להספיק את רבע השעה 'שלו', היקרה לו מזה, אותה יוכל לנצל לצמיחתו הרוחנית כפי שאיוותה נפשו. הוא הוצרך לשם כך לרוץ ולהתאמץ, להסתתר ולהתחבא, לוותר על דקות מנוחה יקרות ולהקריב את האפשרות לפוש קמעא - אך הוא זכה להשיג רבע שעה של לימוד תורה, רבע שעה יקרה מזה!

את סיפורו זה כתב לימים בספרו 'להישאר יהודי', בהדגישו את האושר הרב שהיה מנת חלקו, לנוכח 'המציאה' היקרה - רבע שעה של לימוד תורה, נגד כל הסיכויים.

'היו ימים שהצלחתי לצבור שלוש שעות תמימות' - סיפר באושר אין קץ לתלמידיו, 'הצלחתי מאותם רבעי שעה ללמוד בעל פה מסכתות שלמות, אותן אני זוכר עד היום!' סיפור זה הוא כתמרוז זוהר, לכל יהודי באשר הוא. אם אנו 'לא מוצאים זמן', אם אנו חשים שעומס המטלות אינו מאפשר, אם אנו מרגישים שעתותינו אינן בידינו, הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של רבי יצחק בוחר לרוץ - ריצה קשה ומאומצת, כדי לחטוף רבע שעה, כדי למצוא עוד כמה דקות יקרות, דווקא בתת התנאים שהיו מנת חלקו.

ואנו, שמצבנו טוב בהרבה בכל המובנים, הבה נחשוב איך נוכל להרוויח עוד כמה דקות, איך נוכל לחשב את יומנו באופן כזה שייצברו לנו מפה ומשם רבעי שעה או אפילו כמה דקות, אותם ננצל היטב. בעולם של ימינו זה כל כך קל, ספרי הקיצורים מצויים... בחשיבה נכונה, בתכנון נכון, כולנו יכולים למצוא את הדקות

כשהגיע למחנה, פרש לצריף לרבע שעה, ושם, מאחורי הוילון, הוציא את המשניות שהחביא מבעוד מועד, והגה בהן בשקיקה. לא סדר לימוד ארוך, לא בית מדרש ממוזג, לא מתוך תנאים הטובים ביותר, אלא מוסתר מאחורי וילון, באפיסת כוחות לאחר ריצה מתישה, הצליח 'לחטוף' רבע שעה הגונה של לימוד תורה!

מחנה העבודה שבירכתי קאזאן, אז - חלק מהאימפריה הסובייטית הגדולה, היה אחד המקומות שפחות נעים לשהות בו, וזאת בלשון המעטה. התנאים היו תת תנאים, הקור המקפיא ותנאי העניות הקשים הפכו את החיים לבלתי נסבלים.

הגאון הצדיק רבי יצחק זילבר זצ"ל נשלח למחנה העבודה לשנתיים מאסר, בהן נזקק למסירות נפש של ממש כדי לשמר את הגחלת היהודית הפועמת בקרבו.

באחד מימי מאסרו, נגזר עליו לשמש במשך תקופה כשואב המים לאסירי המחנה. כדי להבין את מהות העבודה יש לפרט, שבתאי המגורים במחנה העבודה הרוסי לא היו ברזים או מים זורמים, וכל המים ששימשו את האסירים לשתיה, לרחיצה וכל שימוש אחר - היו מים שנשאבו מנהר קאזאנקה הסמוך למחנה העבודה. מפקדי המחנה הטילו על רבי יצחק את התפקיד הקשה, ללכת לנהר הלוך ושוב, לחצוב בידיו את הקרח שקפא עליו, ולשאוב דליי מים - אותם נשא אל המחנה.

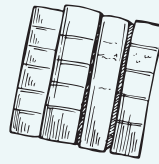
כדי לספק את התצרוכת הדרושה למחנה, נאלץ רבי יצחק לעבוד בפרך כל יום, מבוקר ועד ליל. מדי יום, בשעה 5 וחצי בבוקר התייצב למלאכה, הרכיב על כתפיו את המוט ועליו שני דליי המים, ויצא אל הנהר. שבר את הקרח, שאב מים חיים, ושב למחנה - נושא על כתפיו את המטען הכבד.

כך הלך רבי יצחק, הלוך ושוב, כל יום, כל היום. מ 5:30 - בבוקר ועד 7:30 בערב, בלי להתיישב או לנוח ולו לרגע אחד. אסירי המחנה זקוקים למים, המפקדים מפקחים שהוא לא מתרשל בתפקידו, ועליו לעמוד ביעדים ולשאוב את מלוא כמות המים הדרושה.

למעשה, רבי יצחק היה מרוצה מהעבודה שנגזרה עליו, למרות הקושי הרב והמאמץ הפיזי הכבד. בעבודה הזו, לא נאלץ לבלות את יומו עם האסירים הערלים שמסביב, ומה עוד - שבימי ששי יכול היה להסתייע באסירים נוספים, שסייעו לו לשאוב די מים כדי שיוכל לשובות ביום השבת. מה כבר יכול יהודי לבקש יותר מזה? האם בתנאי מחנה העבודה יכולה להיות עבודה טובה מזו?

אלא שקושי אחד ומרכזי ניצב בפניו, הטריד את מחשבתו. הלא חיוב לימוד תורה מוטל על כל יהודי, עשיר כעני, מבוגר כצעיר, איש משוחרר כאסיר במחנה העבודה. 'ואני, אינני זוכה ללמוד תורה, אין לי דקה אחת של פנאי בעבודה הזו! כל היום אני מתרוצץ הלוך ושוב אל הנהר וממנו, מתי אספיק משהו לעבודת השם, מעשה חסד, ניצול הזמן לנכסים נצחיים?!' - הרהר בעצבו...

אך לא איש כרבי יצחק, יתן לעצב להכריע. הוא חישוב ובדק היטב, וגילה כי הדרך מן הנהר, כשהוא נושא את הדליים הכבדים, אורכה כשעה הליכה. 'אם ארוץ כל הדרך, סביר שהדרך תתקצר מעט, ואז אוכל למצוא כמה דקות לפני היציאה לסיבוב הבא' -

הללו. אם להוסיף סדר לימוד, אם להוסיף מעשה חסד, אם להקדיש חמש דקות לשיחה עם אדם גלמוד. חמש דקות מנוצלות - הופכות כל רגע מבזבז לרגע פז, מקנות קנייני נצח! פניני פרשת השבוע

בו ברגע שסיימתי את תפילתי חל השינוי המפתיע. הגרמני החל לשוחח איתי בסגנון אנושי ובשפה רכה, כשהוא מזדהה עמי בצרתי באופן אישי ומספר על אומללותו גם הוא ואומר: גם לי יש משפחה שבשל המלחמה נשארו הרחק מפה בגפם ואיני יודע מה עולה בגורלם והם אינם יודעים מה גורל אביהם, אני מבין אותך היטב ואת מה שעובד עליך. כך המשיכנו עוד כמה עשרות מטרים, כשלפתע בהיותנו באמצע היער, פתח הגרמני ביריות שנודו אל האויר בעודו צועק אלי בקול פוקד: ברה לך, ברה לך...

מרבח היה הגאון רבי חיים קרייזוויט זצ"ל לחזור כל ימיו על סיפורו האישי, כשהיו נתנו לו משמים במתנה ולשלל רב בהצלה פלאית מצפורני הנאצים ימ"ש. הוא תלה כל זאת באותו מעשה חסד שעשה במסירות נפש ללא ציפייה לקבלת שכר עליו סיפר כהמשך ישיר לאותו נס.

ששה שבועות אחרי שהגרמנים ימ"ש פלשו לווארשא הצליח רבי חיים בחדסי השי"ת לברוח ממקומו ולעבור לצד הרוסי, תוך סיכון חייו, ומשם להימלט לליטא. בהגיעו לליטא הועיד פניו לקובנה והתקבל בתור תלמיד מן השורה אצל הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל. אולם לא קלה היתה דרך זו. בטרם הצליח להימלט מווארשא הגיע פעם למצב בו היה כפסע בינו ובין המוות רח"ל. וכה סיפר הרב על רגעי האימה שחווה:

גם אם אפשר לספר לילה שלם על חסדי השי"ת, אגלה פרט אחד מרכזי שהיה אז באמצע מסלול מנוסתי מפולין. נתפסתי בידי קבוצת חיילים גרמנים ימ"ש. היה זה באחד הלילות ולאחר הוכנסתי למפקדה המקומית. כשראני המפקד הראשי החל צווח על פיקודיו: מאוס עלי לראות יהודים מתים בתוך המפקדה, קחו אותם לשדה הסמוך ושם תירו בו למוות. תיכף ומיד הוצאתי החוצה על ידי חייל בודד שצעד עמי צעד אחר צעד לעבר השדה, אותו כיניתי אז 'שדה המוות'.

בדרכי שיכולה היתה להיות דרכי האחרונה זכרתי היטב את מאמר חז"ל, שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. התחזקתי בליבי ונשאתי תפילה חרישית לבורא כל העולמים שירחמני. כמובן שלא העזתי להוציא מילים מפי ורק לבי השיח את הרהורי לפני המקום להותיר לי את החיים לשלל, כאשר לזכותי תיזקף מצוה הגדולה ששימשתי במסירות עצומה את הרב הישיש ר' ישעילא משנה זצ"ל. אותה שעה נפתחו שערי השמים לרווחה והתקבלה תפילתי ברצון. ותוך כדי דיבור, משכיליתי לשפוף שיחי לפני בעל הרחמים, והנה ראיתי מלאך רחמים ניצב לצדי להושיעני.

בו ברגע שסיימתי את תפילתי חל השינוי המפתיע. הגרמני

החל לשוחח איתי בסגנון אנושי ובשפה רכה, כשהוא מזדהה עמי בצרתי באופן אישי ומספר על אומללותו גם הוא ואומר: גם לי יש משפחה שבשל המלחמה נשארו הרחק מפה בגפם ואיני יודע מה עולה בגורלם והם אינם יודעים מה גורל אביהם, אני מבין אותך היטב ואת מה שעובד עליך. כך המשיכנו עוד כמה עשרות מטרים, כשלפתע בהיותנו באמצע היער, פתח הגרמני ביריות שנודו אל האויר בעודו צועק אלי בקול פוקד: ברה לך, ברה לך. וכמובן ניצלתי את ההזדמנות שנקרתה להציל את נפשי מבלי להבין דבר וברחתי ממקום הסכנה כל עוד נפשי בי. אולי אפשר ללמוד לקח מעובדה זו לפעמים חושבים אנו שאנחנו עושים טובה לזולת ולבסוף מתברר שעשינו לעצמנו.

גם לאחר שהצלחתי לעבור משוכה זו לא חלפה עדיין הסכנה לגמרי ובהמשך אותו הלילה נתקלתי פעמיים בסיכונים ממשיים ובעז"ה זכיתי להנצל גם מהם והגעתי ליעדי.

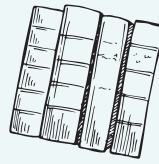
מעניין אתכם בודאי לדעת על אותו מעשה חסד שתליתי בו את הזכות להנצל, הנה מעשה שהיה כך היה: הרב הישיש ר' ישעילא משנה זצ"ל, תלמיד חכם זקן וסגי נהור, בן אחר בן לרבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זצ"ל, התגורר בווארשא של הימים ההם, ובגיטאות הצפופים כאשר כבר לא היו מקומות איכלוס נאותים, יכול היה הדבר להשפיע על בריאותו של הישיש. האדמו"ר מגראדזיסק, הרה"ק רבי ישראל שפירא הי"ד,

שלח אותו להתחלק איתי בחדר המגורים. מה שהוא לא ידע זה שבחדרי הקטון היתה רק מיטה אחת ואין בו מקום לשתיים. גם ר' ישעילא עצמו שכאמור היה סגי נהור לא ידע זאת, מפני שלא ראה את המיטה היחידה, רק ידע שקיבל מיטה להניח עליה את גופו החלוש.

משך כל זמן שהתגוררנו יחד בחדר, למשך מספר שבועות, ישן הוא על המיטה ואנכי ישנתי על הארץ הקשה והקרירה. לא התלוננתי על המצב שנוצר ועשיתי זאת מתוך הערכה לגדלות רוחו, גם הקפדתי לדאוג לרווחתו בכל אשר נצרך אליו חשתי כי זכות רבתי נפלה בחבלי לשמשו במסירות של ממש לה זכיתי עד ליום הסתלקותו.

(ספיר ויהלום חיי שרה ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הילד שקיבל את הנעליים קראו לו יעקב, וכאשר יצא לדאשונה בנעליו החדשות לדחוב, שמע את יוסל חברו היתום מבקש מאמו שתקנה גם לו נעליים חדשות. האלמנה לא ידעה מה לעשות, לא היה לה לחם בבית, אך ליבה נכמד בקרבה והיא הבטיחה לילד

ללא הועיל, הלה אינו מוריד את מבטו ממנו.
ר' יענקל ניגש אליו, הושיט לו את ידו לשלום, ושאלו האם הוא מחפש משהו. מיד נענה היהודי: "האם אתה אינך יענקל מעיירה פלוגית?". "כן, נכון! מי כבודו?", השיב כשהוא מופתע.
"האם אתה זוכר את יוסל החבר שלך? אני הוא יוסל! דבר ראשון, קח עשרים אלף דולר בשביל הנעליים. וחזק מזה מהיום אתה חי על חשבונך, לא אשכח את החסד שעשית אתי כשהייתי ילד יתום, את כל חיי אני חייב לך. כמובן שכל הוצאות נישואי ילדיך הם עלי, אולי אוכל להחזיר לך בכך מעט ממה שעשית אתי..."
סיים הרב דרוק את הסיפור ואמר: הרבה פעמים כאשר יהודי גומל חסדים עם זולתו, הוא יכול לראות בחוש את ה"אוכל פירותיהם בעולם הזה", וכמובן שהקרן קיימת לו לעולם הבא.
גל מתיקות הדף היומי

"מודי ורבותי" פתח הרב בקול נרגש, "יש לנו כאן 'ברית מילה' מיוחדת במינה, סיפור שלא קורה בכל יום. כל אחד מכם, נגידים יקרים, שילם סכום נכבד עבור ה'סנדקאות', לפי שורת הדין היא שייכת לכולכם".

מבטים המומים צצו על פני הנגידים, הם החלו להבין מה אירע כאן...

"אך בוודאי אתם מבינים, רבותי, שאי אפשר לכבד את כולם לקיים את המצוה בפועל ממש, ולפיכך חדשו לי להציע לכם שאני אשמש בשליחותכם כ'סנדק', מה שלא יגרע בכהן זה מהזכות העצומה והסגולתית שנפלה לידכם, לזכות ב'סנדקאות' באופן נדיד שכזה.
"מי שרוצה לחזור בו מהעסקה – יכול לגשת ולקחת את כספו בחזרה" בהחיד הרב, "אבל מי שמוכן להשתתף במצוה, הריני מבטיח לו בפה מלא שהוא לא יפסיד מאומה ואדרבה שכרו יגדל מאוד". – רטט של התרגשות עבר בין הנוכחים.

תפילת מעריב הסתיימה בשטיבל החסידי של 'זדונסקא וולא', העיירה הפולנית הקטנה, פלך לודז'.

שני אברכים צעירים יצאו מבית הכנסת, משיקים את סוליות מגפיהם בשכבת הבוץ החלקלקה שציפתה את הרחוב, סימן ההיכר של החורף המזרח אירופאי. "מגיע לי מזל טוב" אמר אחד מהם לחברו בחיוך קל, "נולד לי בן, ביום ראשון הבא אכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה".

"מזל טוב" הזדעק בלבביות החבר, "שיהיה לך הרבה נחת ממנו, ומכל יוצאי חלצין". "אבל אני עוד לא יודע איך אקנה את צרכי סעודת הברית" הוסיף אבי הבן בנשימה אחת, שהסבירה את הארשת העגמומית שעל פניו.

"מה אתה לא יודע?" נעץ בו החבר את עיניו בתדהמה, כאילו אגרטל זכוכית התנפץ זה עתה באוזניו.

שאולי לקראת פסח היא תקנה לו נעליים חדשות. כששמע זאת יענקל, לא יכל ליבו הרחום לשאת את הצער, הוא פשט את נעליו החדשות והגישן ליוסל היתום, באומרו: תן לי את נעליך הישנות וקח לך את אלה. ואכן יעקב לבש את נעליו הישנות של חברו, והלך הביתה, שם היה צריך להתחמק בתירוצים ואמתלאות שונות שלא לספר להם מה קרה עם נעליו החדשות...

סיפור מופלא סיפר המגיד מישורים הנודע הגאון רבי מרדכי דרוק זצ"ל על מעלת גמילות חסדים.

מצבם הכלכלי של היהודים באירופה לפני מלחמת העולם השנייה היתה קשה מאוד. רוב היהודים לא היתה להם פרוטה בכיס, וקניית זוג נעליים היתה נחשבת מתנה חשובה מאוד.

יהודי אחד בעיירה הבטיח לשני בניו שאם הם ילמדו היטב ויבחנו על לימודם, הוא יקנה לאחד חולצה חדשה ולשני נעליים חדשות. הילדים שמאוד רצו את המתנות האלה ישבו וחזרו בשקדנות על הגמרא, ומשבחן אותם אביהם וראה שהם שולטים היטב בלימודם, קנה להם את המתנות כפי שהבטיח להם.

הילד שקיבל את הנעליים קראו לו יעקב, וכאשר יצא לראשונה בנעליו החדשות לרחוב, שמע את יוסל חברו היתום מבקש מאמו שתקנה גם לו נעליים חדשות. האלמנה לא ידעה מה לעשות, לא היה לה לחם בבית, אך ליבה נכמר בקרבה והיא הבטיחה לילד שאולי לקראת פסח היא תקנה לו נעליים חדשות. כששמע זאת יענקל, לא יכל ליבו הרחום לשאת את הצער, הוא פשט את נעליו החדשות והגישן ליוסל היתום, באומרו: תן לי את נעליך הישנות וקח לך את אלה. ואכן יעקב לבש את נעליו הישנות של חברו, והלך הביתה, שם היה צריך להתחמק בתירוצים ואמתלאות שונות שלא לספר להם מה קרה עם נעליו החדשות...

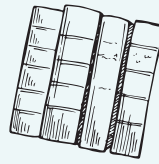
עברו ימים, ואמו האלמנה של יוסל שבקה חיים גם היא, לא עליכם, והילד היתום נשאר בודד בעולם. פנה יעקב לאביו וביקש ממנו להכניס את חברו לביתם. אך האב אמר שהדבר בלתי אפשרי, הרי אנו גרים בדירת חדר קטנה, אין לנו מקום...

הגיע הערב, והאב הבחין שיעקב איננו. יצא בבחלה לחפשו, ומצאו יושב בבית המדרש ביחד עם חברו היתום. "מה אתה עושה כאן, יענקל?!", תמה האב. "באתי לישון כאן עם חברי, כדי שהוא לא ישאר לבד", ענה יענקל. ראה האב שבנו נחוש בדעתו, הסכים והכניס את יוסל היתום לביתו.

עברו שנים, יענקל עבר את מוראות השואה, ולאחר תום המלחמה החליט לעקור לארץ אבותינו, כאן בארץ נשא אשה והקים משפחה לתפארת.

עברו עוד שנים, היה זה בשנת תשכ"ז, הכותל שוחרר, ובתשעה באב נסע ר' יעקב לשפוף את צקון לבו אצל אבני הכותל. היו לו כמה בנות בוגרות בבית, והוא צריך להשיאן, והפרוטה אינה מצויה בכיסו. הוא עמד ברחבת הכותל והתפלל ברגש. לפתע שם לב שיהודי אמריקאי עומד ומביט בו ללא הרף. הדבר הפריע לו והסיה את דעתו מתפילתו, הוא ניסה לזוז ולעמוד במקום אחר, אך

♦ ♦ ♦

משה יחיאל גלברט נולד עם כפית זהב בפיו, כלשון העולם. אביו, הסוחר החסידי ר' מרדכי מענדל גלברט הוא אחד מעשירי העיר לודז', בעליו של אחד מבתי החרושת הענקיים בעיר. הילד מושה'לה גדל כבן עשירים, בשפע של מותרות, משמלאו לו שמונה עשרה נישא והפך לאברך משי השוקד על התורה והעבודה, כשאביו, הנגיד, מחזיק אותו על שולחנו ומעניק לו את כל צרכיו, ובלבד שישב וילמד מבוקר עד ערב.

הקריסה הגדולה קרתה בשקט. ביום סגריר אחד, ללא רעש רב, פשט ר' מרדכי מנדל את הרגל, איבד את כל נכסיו במחי השקעה כושלת.

בתחילה עוד איכשהו נשמר הסוד.

חבריו הקרובים של ר' מרדכי מנדל ידעו שהאיש רעב ללחם, אך בציבור הרחב עוד התייחסו אליו כאל גביר אדיר. כמובן שבעיירה 'זדונסקא וולא' בה מתגורר בנו, האברך ר' משה יחיאל, טרם שמעו מילה על המהפך. אבל בחשבון הבנק של ר' משה יחיאל הורגש היטב השינוי לדעה. תמו שנות השובע.

קשה לשער מי התייסר יותר, ר' מרדכי מנדל ה'יורד' בעצמו, או דווקא בנו, ר' משה יחיאל, שמעולם לא התנסה ולו בעבודת הכפיים העדינה ביותר, וכעת מצא עצמו נזרק אל ים החיים הסוער מסיפונה הגבוה של ספינת יוקרה. השלב הראשון, הקשה מכל, היה לצאת מהדירה השכורה בה התגורר על חשבון אביו ולחפש לעצמו מרתף כלשהו, לעבור לגור בו עם משפחתו.

לאחר אינספור חיפושים, שהיו מסכת ייסורים ובושה כשלעצמה ("ממתי בנו של נגיד מתעניין בחורבות ומרתפים זנוחים?") מצא ר' משה יחיאל דירה חשוכה בפאתי העיר לודז', באישון ליל גררה המשפחה הצעירה את מיטלטליה לדירה החדשה, אלא שגם עבור הנכס' החדש, מתברר, לא היה בידו מספיק כסף.

בעל המרתף דרש מקדמה של כמה מאות זלוט'ס עבור הדירה, בלית ברירה הסכים לחכות עוד כמה ימים עם התשלום. ומשמים, באותם ימים בדיוק, הצטרף למשפחת גלברט הצעירה תינוק זעיר שנולד למזל טוב, כעת נוספו להם הוצאות חדשות בדמות סעודת ברית והוצאות נלוות.

"אתה מבין" סיים ר' משה יחיאל לאחר שהנחית באוזני ידידו את התגלית המרעישת על מצבו הקשה, "אני עוד לא יודע מהיכן אמצא קורת גג, אז להכין סעודת ברית למזומנים?"

החבר, ר' חיים אלטר ברגר שמו, אברך חסידי צעיר, מלא תושייה ומרץ, החליט שהוא מתגייס לעניין בכל הכוח. לפני הכל ביקש מידידו להמתין רגע ברחוב, הוא רץ בחזרה לבית הכנסת בו התפללו לפני כמה רגעים, ניגש אל ר' גרונם הגבאי המנהל את קופת גמילות חסדים המיועדת למקרים כאלו בדיוק, סיפר לו על האברך

שנולד לו בן ואין בידו אפילו שווה פרוטה.

הגבאי שלף מהקופה את הסכום המקסימלי לפי התקנון, עשרה זלוט'ס. ר' חיים אלטר אין החוצה ותחב את עשרת המטבעות בידו של ידידו שהקלה פורתא עלתה על פניו. שניהם ידעו שהסכום הזה לא 'מגרד' אפילו את הסכום הדרוש לו.

♦ ♦ ♦

ר' חיים אלטר, אומר ועושה. עוד באותו ערב שם פעמיו לאחד הבניינים המפוארים בעיר, לביתו של הנגיד המפורסם ר' נתן דוד וישליצקי.

לחיצה על ידית מזהבת הובילה את ר' חיים אלטר במסדרונות מפוארים עד למשרדו של ר' נתן דוד. יהודי חסידי בכל הופעתו והווייתו.

"אתם מכירים את ר' מרדכי מענדל?"

"בוודאי" השיב ר' נתן דוד.

"בנו, ר' יחיאל משה, עומד להכניס את בנו בברית והוא חפץ לכבד אתכם בסנדקאות..."

"וכמה הוא רוצה בעד הסנדקאות?" קלטו חושי המסחריים של ר' נתן דוד את הרמז.

"מצבו הכלכלי דחוק במיוחד, אתם בוודאי מבינים שמגיע לו נתינה הגונה בעבור כיבוד זה."

"אני אתן חמישים זלוט'ס הכריז ר' נתן דוד "ובעזרת ה' בבוא העת אוסיף על כך כהנה וכהנה."

"בסדר גמור" דץ לו ר' חיים אלטר, "ביום ראשון הקרוב אתם מוזמנים בשעה עשר בבוקר לברית שתתקיים."

כשיצא ר' חיים אלטר מביתו של ר' נתן דוד החלו רגשותיו סוערים, רק עתה קלט איזה מטבע 'עוברת לסוחר' הייתה בידו. אם ר' נתן דוד הסכים לשלם כל כך מהר חמישים זלוט'ס עבור סנדקאות, הרי שהוא עלה על 'מתכון מנצח' לגייס סכומים נכבדים עבור ידידו השרוי במצב קשה.

אך מאידך, בסנדקאות, כידוע, אפשר לכבד רק בן אדם אחד. הוא המשיך לצעוד מהורהר ברחובות העיר החשוכים כשלפתע עלה במוחו רעיון נועז.

הוא טיפס במדרגות ביתו של ר' חיים ברוך, בעל בית החרושת לגרביים, עוד נגיד לודזאי מפורסם, נקש בדלת והחל לספר באוזניו את כל הסיפור, על ר' משה יחיאל שהגיע למצב כספי נורא ועל הסנדקאות שברצונו לכבד אותו, דווקא אותו, את ר' חיים ברוך.

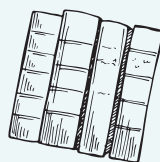
"כידוע" זרק ר' חיים אלטר ברמיזה, "סנדקאות היא סגולה לעשירות..."

כעבור דקות ספורות יצא ר' חיים אלטר מהבית המפואר כשבאמתחתו סכום נאה מהנגיד שקנה את הסנדקאות בפעם השנייה.

בימים הבאים עלה וירד ר' חיים אלטר בבתייהם של עשירי לודז', מכר את הסנדקאות הנכספת שוב ושוב לשורה של כעשרה נגידים, בעלי הון ואמצעים, תמורת סכומים מכובדים, עד שסוף סוף היה

**מי שלא השתתף
באותה סעודת ברית,
לא ראה סעודת
ברית שמחה מימיו.
נגיד העיר לודז'
הסבו סביב שולחן
אחד כשפניהם
מאירות משמחה,
עד המצוה המיוחדת
שהתגלגלה לידיהם.
בתום הסעודה מסר
רב העיר את הסכום
הנכבד לאבי הבן, ר'
משה יחיאל, שלא
ידע את נפשו מרוב
שמחה, דמעות של
אושר זלגו מעיניו**

בידיו סכום כסף נכבד, בן כמה מאות זלוט'ס, שיספיק לידיו לתשלום המקדמה עבור הדירה, לרכישת צרכי סעודה בסיסיים לכבוד הברית.

אלא שדווקא אז, לאחר שהצליח לכנס סכום נכבד שיש בו כדי להעמיד את ידידו על רגליו, החל ליבו נוקפו ומרעידו: "מה עשית, נכון, הייתה לך כוונה טובה, לשם שמים, אבל איך תחליץ מהבור שכרית בעצמך? כל הגבירים יבואו לסעודת הברית ויאשימו אותך בהונאה, בהולכת שולל, אנא תישא את פניך..."

נבוך עלה ר' חיים אלתר לביתו של המרא דאתרא ד'זדונסקא וולא, הגאון רבי אליעזר ליבשיץ זצ"ל שנודע כחכימא דיהודאי. בביתו נכח גם חתנו, הגאון רבי משה בעער הי"ד, ת"ח וגאון עצום. "כבוד

הרב" פתח חיים אלתר ושלף מכיסו צרור של מזומנים. במשך כמה דקות סיפר על ההרפתקה אליה נגרר רק מתוך רצון לסייע לחבירו.

ארשת חריפה ומחויכת נפרשה על פני הרב. הוא היה המום מחד מהרעיון הנועז, אך בה בעת העריך והתפעל ממסירותו של אברך למען ידידו, רק בשלה מוכן היה להסתכן בצעד כזה.

"תנוה דעתך" שייבא אותו הרב על התעוזה והיוזמה, "טוב עשית, יפה פעלת, יכול אתה למסור לי את הכסף שאספת, ובעז"ה אני אדאג לחליץ אותך מהמיצר אליו נקלעת".

♦ ♦ ♦

בבוקרו של אותו יום ראשון הלכו עשרת עשירי העיר לוד' להיטהר במקווה, להתכונן לקראת המצוה. כשאף אחד מהם, כמובן, אינו מעלה על דעתו שיידו אף הוא מתכונן לאותו מאורע בדיוק, לאותה סנדקאות ממש.

בשעה היעודה התמלא האולם הקטן בו נערכה הברית בדמויותיהם ממוסגרות צעיפי המשי ומעילי הפרווה של עשירי העיר לוד'. כל אחד מהם הגיע במיטבו, מוכן ומזומן למצוה הסגולית שרכש בדמים מרובים. מרגע לרגע נעשתה האווירה מביכה. המבטים חצו את החדר לאורכו ולרוחבו.

"רגע, מה גם אתה עושה פה?" שאל איש את רעהו, ללא אומר ודברים.

"איך התקבצו כל עשירי העיר בברית של אברך עני ורש?", ריחפה מאליה השאלה בחלל.

בירכתי האולם הצטנף לו האברך ר' חיים אלתר, מוכן ומזומן לכל התפתחות לא נעימה.

מי שהציל אותו, ברגע האפס, היה לא אחר מרבה של העיר, הגאון רבי אליעזר, שנכנס פתאום אל החדר והניח על השולחן

ערימה עבה של שטרות. חיים אלתר הכיר היטב את השטרות שנאספו על ידו בעמל.

"מודי ורבותי" פתח הרב בקול נרגש, "יש לנו כאן 'ברית מילה' מיוחדת במינה, סיפור שלא קורה בכל יום. כל אחד ממכם, נגידים יקרים, שילם סכום נכבד עבור הסנדקאות, לפי שורת הדין היא שייכת לכולכם".

מבטים המומים צצו על פני הנגידים, הם החלו להבין מה אירע כאן...

"אך בוודאי אתם מבינים, רבותיי, שאי אפשר לכבד את כולם לקיים את המצוה בפועל ממש, ולפיכך הרשו לי להציע לכם שאני אשמש בשליחותכם כ'סנדק', מה שלא יגרע בכהו זה מהזכות העצומה והסגולית שנפלה לידיכם, לזכות ב'סנדקאות' באופן נדיר שכזה.

"מי שרוצה לחזור בו מהעסקה – יכול לגשת ולקחת את כספו בחזרה" הבהיר הרב, "אבל מי שמוכן להשתתף במצוה, הריני מבטיח לו בפה מלא שהוא לא יפסיד מאומה ואדרבה שכרו יגדל מאוד".

רטט של התרגשות עבר בין הנוכחים.

הרגש הכספי, החוש העסקי, התחלף בן רגע בתחושה אחרת, מרוממת, של מצוה לשם שמים, נטולת כבוד ונגיעות אישיות, כזו הנובעת מעומק הנקודה היהודית. אף אחד מהנגידים לא ביקש חזרה את כספו, כולם הסכימו פה אחת להצעתו של הרב שהתעטף בטלית ותיישב בשליחותם על כיסאו של אליהו הנביא ועד מהרה הרעידו ברכותיו הרותחות של האב הטרי את החדר "אשר קדשנו במצוותיו... להכניסו בבריתו של אברהם אבינו"...

בין כך ובין כך פנה הנגיד ר' נתן דוד, 'המתחיל במצוה', אל האברך ר' חיים אלתר, תחב בידו

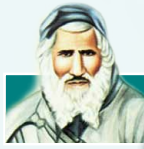
עוד כמה עשרות זלוט'ס וביקשו לרוץ לקנות עוד כמה מטעמים, בקבוקי בירה, העריגו ומיני מרקחים, כדי שיספיקו בשפע לכל המשתתפים.

מי שלא השתתף באותה סעודת ברית, לא ראה סעודת ברית שמחה מימיו. נגיד העיר לוד' הסבו סביב שולחן אחד כשפניהם מאירות משמחה, על המצוה המיוחדת שהתגלגלה לידיהם. בתום הסעודה מסר רב העיר את הסכום הנכבד לאבי הבן, ר' משה יחיאל, שלא ידע את נפשו מרוב שמחה, דמעות של אושר זלגו מעיניו.

והלא כך אמרו חז"ל: "תינוק בא לעולם – בא וכיכרו בידו".

מתוך הספר 'דיקוד האש בבוכנוואלד' – זיכרונותיו של הרה"ח איש החסד, אוד מוצל מאש, רבי חיים אלתר ברגר זצ"ל (יש"כ) להסופר הרב שמעון טיקוצקי

"מודי ורבותי" פתח הרב בקול נרגש, "יש לנו כאן 'ברית מילה' מיוחדת במינה, סיפור שלא קורה בכל יום. כל אחד ממכם, נגידים יקרים, שילם סכום נכבד עבור הסנדקאות, לפי שורת הדין היא שייכת לכולכם" מבטים המומים צצו על פני הנגידים, הם החלו להבין מה אירע כאן...

פנינים על הפרשה:

רצונות הנשמה והגוף בעולם הזה

ויקם אברהם מעל פני מתו, וידבר אל בני חת לאמר. גר ותושב אנכי עמכם וגו' (בראשית כג ג-ד). אפשר לפרש הפסוקים האלו בדרך רמז על הנשמה והגוף, דידוע דהנשמה נקראת בשם איש והגוף בשם אשה. והנה הנשמה כל חשקה ותאוה הוא באותו עולם, ואין לה תאוה וחפץ בכל מה שעושה אדם לצרכי גופו בזה העולם (קה"ר ו ז), רק במה שמסגל בתורה ובמצוות ובמעשים טובים. והנה אין ספק שאין אדם יכול להשיג מעלת התורה ומעשים טובים אם לא המית עצמו בעולם הזה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג:) על פסוק (במדבר יט יד) 'אדם כי ימות באהל'. וכשמישים אדם עצמו כמות בעולם הזה, בזה נצל מיצר הרע ומתאוותיו (תמיד לב), וכמו שאנו מתפללים בכל יום 'ונפשי כעפר לכל תהיה', וזהו חשקה של הנשמה, אם משים הגוף עצמו מת, דבזה יכול להרויח תורה ומעשים טובים:

ומטעם זה הרשעים אפלו בחייהם קרואים מתים (ברכות יח:), משום דהנשמה אינה שורה אלא במי שמישים עצמו מת בעולם הזה ומבקש כי אם העולם הבא, והרשעים שמבקשים תאוות העולם הזה וחיים שלהם לצרכי גופם, הנשמה בורחת מהם, ולפיכך נקראים מתים אפלו בחייהם. נמצא שני פעמים נקראים מתים, חד בעולם חיים וחד לאחר המיתה:

הנשמה מבקשת מהאברים שיחשיבו את עצמם כמתים

והנה הנשמה יש לה מנוחה ושקט כשהגוף שומע לעצתה וחושב עצמו מת כדי לעבד ה' בתמימות. וזהו שאמר ויקם אברהם, היא הנשמה, מעל פני מתו, כלומר, קדם מיתתה, בעודה בחיים בעולם הזה, מיום בואה לאדם היא חושבת עצמה כאלו היא מתה. ואם האברים נשמעים לה, היא נותנת להם עצה שיחשבו לה כאלו היא מתה וגם הם כאלו הם מתים, ובה ירויחו תורה ומעשים טובים. וזהו וידבר אל בני חת לאמר, הם האברים, אם יש בהם חתת אלהים ויראת ה' ושומעים לעצת הנשמה, וזהו בני חת, האברים שיש בהם חתת ה':

ומסבירה לגוף שטובתו היא שיחשב כמת

[גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני.] ומה אמר להם, גר ותושב אנכי עמכם, כלומר גר ותושב אני ואתם. פרוש, אפלו אני נראים תושבים בזה העולם, גרים אנחנו, כי היום כאן ומחר בקבר, וכיון שכן הוא, אין לו תקנה, כי אם כשנחשב עצמנו מעכשו, מחיים, מתים, בזה נסלק עצמנו מהנאות זה העולם ונמצא לסגל מצות ומעשים טובים. וזהו תנו לי אחזת קבר עמכם, כלומר, מעכשו מחיים נהג בעצמנו ירשת הקבר כאלו אנחנו מתים ונקברנו, וזהו ואקברה

עצות וסגולות:

עניני לימוד התורה (ה')

הלומד בעת צרה, זכותו גדולה יותר

והתורה שלומד האדם בעת צרתו, גדולה זכותה הרבה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קה"ר ב ט) על מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב ט) 'אף חכמתי עמדה לי', 'חכמתי' שלמתי ב'אף' היא ש'עמדה לי', דהינו שלמד חכמה אף על פי שהיה בחרון אף וצרה גדולה. מכאן אתה למד, שגדול כח זכות הלומד תורה מתוך צרה, ללומדה מתוך מנוחה. (אלף בינה אות כ"ף ג)

אם יכול ללמוד הרבה - חייב לעשות כך

כתב רש"י ז"ל על פסוק (תהלים קיט) 'עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ הַפְּרוֹת תִּוְרָתָךְ'. דהעושה חק לתורה שלא ילמד בכל יום רק חק קצוב ולא יוסיף עליו, נקרא מפר תורה, רק חובה עליו ללמד כל היום אם יש לו פנאי (ר"ן נדרים ח. ד"ה הא קמ"ל).

(אלף בינה אות סמ"ך א)

כשמראה אדם את רצונו בתורה - היא פותחת לו

תורתנו הקדושה, בתחלה קדם שילמד האדם הדלת סגורה, וכשמבקש אנה יוכל לראות היא מדברת לו ברמז, וכשחוקר ברמז ההוא לידע אותו על בריו מלב ומנפש אז רואה התורה הקדושה שחשקו בה, פותחת לו ומגלית לו כל רזיה וסודותיה (סנהדרין צט: וברש"י שם). כשרואה התורה שהוא מתאנה ומשתוקק לדבריה, קוראה לו אדון ומכבדתו ומרוממתו ומלמדתו בלי טרח (מגילה ו: מדרש תהלים כז ב). (פיתוחי חותם, פרשת חיי שרה)

העוסק בתורה צריך לזהר יותר שלא לשקר

לא יוציא דבר שקר מפיו לעולם, אפלו במלי דעלמא, שאין לה דבר מגנה יותר מן השקר (סנהדרין צב. סוטה מב:). ובפרט מי שעוסק בתורת ה' תמימה, תורת אמת, ראוי לו להזהר הרבה שלא להוציא מפיו שום דבר שקר, כי איך מלאכתו בלה אמת והוא מוציא מפיו דבר שקר, נמצא בונה מצד זה וסותר מצד זה.

(אלף בינה, אות ו"ו ג)

בלימוד התורה מעוררים הסוד שבה

כל התורה בלה שמותיו של הקדוש ברוך הוא (זוהר ח"ב קכד.), וכל אותיותיה צורתם ונקדתיים וטעמיהם סוד, וכשהתינוקות קוראים מעוררים כח הסוד הרמוז בקריאתם למעלה.

(דורש טוב, דרוש א' למתן תורה)

יורה לה' על שזכה לעסוק בתורה

כשיזכה האדם ויהיה חלקו מיושבי בית המדרש, צריך לתת הודאה להקדוש ברוך הוא שנתן חלקו מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, כתפלת רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:): 'מודה אני לפניך ה' אלהי, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים וכו'.

(פיתוחי חותם פרשת בראשית, ד"ה ושם אחיו)

מתי מלפני, דהינו מלפני מותנו נחשב כאלו מתנו ונקברנו: (פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

הפקיד האדם בעולם לשמוע לעצת הנשמה

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת. וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם וגו' (בראשית כג ז-ח). הנה הנשמה, בראותה שהאברים שמעו לעצתה וקבלו לחשב עצמם מתים וסלקו עצמם מהנאות זה העולם, אז היא שמחה ומשתחוה להם, לפי שעל ידם תשיג מעלה גדולה באותו עולם. ומוספת ונותנת להם עצת להיות חזקים ועומדים בפרץ לכבש התאוה המתגברת, שעל ידה באה כל רעה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, וכמו שכתוב בזה הקדוש (ח"א קט): על רמז שתי בנות לוט:

וזהו וידבר אל בני חת, הם האברים שיש בהם חתת ה'. ומה אמרה להם, אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני, דהינו אם רוצים לקנות השלמות הגמורה ותעשו קיום לנפשכם, כי גם כשתמותו ישאר בכם הבלי דגרימי, היא הנפש החופפת על העצמות, ורוצים אתם עכשו להמית עצמכם עמי בחיים, וזהו לקבר את מתי מלפני, אני ואתם נקבר עצמנו מלפני מותנו, תבת את לרבות האברים. התקון לזה הוא, שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר, דהינו עמדו נגד התאוה המתגברת בכח גדול ופגעו בה במלחמה לדחותה, כי היא הגורמת כל רע ובה שולט יצר הרע על האדם. ועפרון מלשון תגברת, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ילקוט רמז תשסו) על הפסוק (במדבר כג י) 'מי מנה עפר יעקב', אלו עפרים שבישראל, שהם הבחורים שהגיעו לעונת אשה וכובשים יצרים מלחטא, נמצא עפרון מלשון כח ותגברת, והיא תאוה המתגברת:

בן צחר אותיות 'רועה', שהוא יצר הרע שהוא מלאך המות רוצח של עולם, ועוד נקרא 'רועה' גם על זה העולם בשומו לאדם רשע דאפלו בחייו נקרא מות. וזאת התאוה המתגברת שרשה מיצר הרע, נמצא שהוא אביה. לכן העקר הוא חזקו ואמצו ועמדו לנגד תאוה הזאת, כי היא המטרדת האדם מן העולם הזה ומן העולם הבא. כי אם ירדף אדם אחריה, נמצא מת בעולם הזה ומת בעולם הבא:

השומע לעצת הנשמה ניצל ממויתה בשני עולמות

[ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחוזת קבר]. וזהו ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, כלומר, כי על ידי תאוה זו נעשה אדם רשע ונקרא מת בעולם הזה ומת בעולם הבא, וכאלו נקבר שני קברים, אחת בעוולו בחיים ואחת לאחר מותו. והכונה היא דאומה התאוה תכנע ותתיה תחת ממשלתי ועצתי, וממילא לא יהיה לך שתי קבורות אחת בעודך בחיים ואחת לאחר מיתתך, דברדפו אחר התאוה נקרא מת גם מחיים כדכתבנו:

וזהו ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, התאוה שיש לו הגורמת לו קבורה כפולה, יתננה תחת ממשלתי, דהינו ימנע ממנו תאוה העולם הזה ויתאוה כי אם תאוה העולם הבא כמו שאני מתאוה. ומה שאמר אשר בקצה שדהו, לפי שהעולם הזה נקרא 'שדה', מלשון חרבה, והעושה העולם הזה עקר, מחשב כאלו מחזק בשדהו לחרש ולזרע ולקצר בשפי והשקט. ומה שאמר בקצה, כלומר השוטה חושב שהעולם שדהו ומחזק בו, ואינו אלא בקצהו, חוץ ממנו, כי 'מיו כצל עובר' (תהלים קמד ד), נאבד הוא מן השדה והשדה נשאר במקומו:

בזה הנשמה תזכה לעוה"ב והגוף יזכה לתחיית המתים

לפיכך כשיתבונן בתאוות העולם הזה ימצא שהם יסוד נופל אין בו ממש, והעקר הוא עולם הבא והנאותיו וכסופיו, ולפיכך אמר בכסף מלא יתננה לי, כלומר בכסופא והנאה שלמה שבאותו עולם, בשבילה יעבד, ויסיר תאוה זה העולם וימסרנה בידי. דבאותו עולם, כל מעלה וגדלה שתשיג הנשמה, גם הגוף משיג חלוץ עצמים וקומה בתחית המתים, כמו שנאמר (ישעיה נח יא) 'והשיבני צחצחות נפשך ועצמותיך יחליף', הרי בהדיא כתיבי צחצוח הנפש וחלוץ עצמים. וכיון שיש לו הנאות וכסופים באותו עולם, לפיכך תאוה זה העולם יקברנה ויתננה לי, תחת עצתי. בתוככם לאחוזת קבר, כשאר אברים הנקברים מהנאות העולם הזה, גם תאוה המתגברת תקבר. וזהו עקר העבודה השלמה:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

המוצא בהבלי העוה"ז - מסייעים בידו

גר אנכי בארץ אל תסתור ממני מצותיך (תהלים קיט יט). מה שאמר גר אנכי בארץ, כוננו כיון דימי אדם קצובים, מעט ורעים, ואין אמונה בחיים, דהיום כאן ומחר בקבר. משום הכי קאמר, כיון דגר אנכי ולא אדע יום נסיעתי דשמא קרוב הוא, לךך אני מבקש ושואל ממך מעתה ומעכשו אל תסתור ממני מצותיך, יפה שעה אחת קדם:

כיון שמוצא בחיי העולם הזה יבקש לידע השגות התורה

אי נמי, כוננו בזה, דהאדם הרודף אחר הבלי העולם הזה וחושב העולם הזה עקר, ואינו חושש בקיום התורה והמצוות, פשוט הוא דמן השמים מעלימין ממנו המצוות וטעמיהן, דכיון דאינו רוצה בקיומם, דבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (מכות י). אבל האדם המוצא בהבלי העולם, ורודף אחר התורה והמצוות, ובכל יום מחשב ביום הדין, מן השמים מורים לו דרך טובה וישרה ודרך התורה והמצוות, דהבא לטהר מסייעין אותו (יומא לא:):

(אלף בינה, תהלים קיט אות ג)

הצדיק משבר את כח היצר

ועפרון ישב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת לכול באי שער עירו לאמר (בראשית כג י). בא לרמז, דהצדיק המתגבר על יצרו ואבריו נכנעים ונשברים מחתת ויראת ה' ושומעים לעצת הנשמה, גם תאוה המתגברת נשברת ונכנעת ושומעת לנשמה ומודה לה. וזהו ועפרון, שהיא התאוה המתגברת, יושבת בתוך בני חת, הם האברים שהם חתים ונשברים לעבודת ה'. ויען עפרון החתי, גם עכשו התאוה נשברת, כיון שהאברים נשברים והודו לנשמה גם התאוה נשברה והודית לנשמה. לפיכך קראו השתא עפרון החתי, מה שאין כן בתחלה קראו 'עפרון בן צחר' כמו שרמזנו לעיל, ועכשו נכנעה התאוה והודית לנשמה עם כל האברים. ויען עפרון החתי את אברהם שהיא הנשמה, באזני בני חת הם האברים שחתו ונכנעו, והם כגון העינים והאזנים והפה והידיים והרגלים, שיש כח בכל אחד מאלו לעשות פעלה, ושאר אברים המחברים בגוף, כלם בהסכמה אחת לשבירת התאוה:

(פיתוחי חותם פרשת חיי שרה)

מסכת ראש השנה כב – כח

השוכר חבירו לדבר עבירה אם צריך לתת לו שכר

בגמ': פעם אחת בקשו בייתוסין להטעות את חכמים שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז אחד משלנו ואחד משלהם, שלהם העיד עדותו ויצא, שלנו אמרו לו אמור כיצד ראית את הלבנה, וכו' הרי מאתים זוז צרורין לי בסדיני וכו' (ר"ה כב, ב).

מסופר בגמרא שפעם אחת בקשו בייתוסין להטעות את חכמים, שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז אחד משלנו ואחד משלהם, שלהם העיד עדותו ויצא, שלנו אמרו לו אמור כיצד ראית את הלבנה, אמר להם עולה הייתי במעלה אדומים וראיתי שהוא רבובין בין שני סלעים ראשו דומה לעגל אזניו דומין לגדי קרניו דומות לצבי וזנבו מונחת לו בין ירכותיו והצצתי בו ונרתעתי ונפלתי לאחורי, ואם אין אתם מאמינים לי הרי מאתים זוז צרורין לי בסדיני. אמרו לו מי הזקיקך לכך אמר להם שמעתי שבקשו בייתוסים להטעות את חכמים, אמרתי אלך אני ואודיע להם שמא יבואו בני אדם שאינם מהוגנין ויטעו את חכמים. אמרו לו מאתים זוז נתונין לך במתנה, והשוכר ימתח על העמוד. ופירש רש"י (ד"ה מאתים), שאף על פי שאותו עד לא השלים את תנאי השכירות ולא העיד כפי שבקשו ממנו שוכריו, אף על פי כן הקנו לו חכמים את מאתים הזוז מדין הפקר בית דין הפקר. ומבואר בזה שאם כן היה משלים את תנאו היו מאתים הזוזים שייכים לו מן הדין, כיון שהשלים את תנאי שכירותו, אף שתנאי זה היה לעבור עבירה של עדות שקר.

והוכיח מכאן בנתיבות המשפט (סי' ט סק"א) שהשוכר עד שקר והעיד לו העד ונתן לו את שכר ואחר כך בא ותבע מעותיו מהעד, אין העד צריך להחזירם לו, ואין הדבר דומה למלוה שלקח שוחד שאם הלווה תבעו צריך הוא להחזיר לו את השוחד. וטעם החילוק הוא, כיון שבשוחד אסרה תורה את לקיחת המעות עצמה, וכיון שלקחה זו אסורה הרי היא כאילו לא היתה ולא נלקחו המעות לרשות המלוה, ולכן

הגניבה עצמה הוא מחזיר לגנב. ואף כאן אין המוכר משלם דמים לסרסור כיון שאת דמי ההונאה עצמם הוא מחזיר לקונה. ובמקום ששכר עדי שקר להעיד ולא העידו העדים, כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' קמה) שאין העד יכול לתבוע שכרו מהשוכר כיון שלא קיים תנאי השכירות, ואין ללמוד מסוגייתנו שהעד נטל את השכר שהבטיחו לא הבייסותים, כיון שיש לומר שהבייסותים מותר להרגם ולאבד את ממונם ולכן יכל העד ליטול את הכסף מהם אף שלא קיים את תנאי השכירות. ועוד זאת שהיה במעשה זה הפקר בית דין הפקר וכמו שהובא מדברי רש"י, ויש לומר שלא עשו חכמים שבאותו דור את ההפקר הלוה אלא משום מגדר מלתא כדי שלא יטעו הצדוקים כלל ישראל בתקון המועדת ולכן קנסו כן, מה שאין כן בנדון עדי שקר סתם שאין שייך בהם מגדר מילתא כיון שאף אם הוא הוחזק לשכור עדי שקר כל ישראל מי הוחזקו, ולכן אין צריך לקנוס את השוכר ואין העד יכול לתבוע את שכרו אם לא העיד.

נקטנה ארץ ישראל

בגמרא: אמר רבי יוחנן בין כל אחת ואחת שמונה פרסאות כמה הוו להו תלתין ותרתין

יכול הלווה לתובעם ממנו. אבל בעדות שקר לא אסרה התורה את הלקיחה אלא את העדות, ולקיחת המעות אין בה איסור, ולכן לקיחה מעולה היא ונעשו המעות של העד ואין השוכר יכול לחזור ולתבעם ממנו. והרי הדבר כאתנן שמתחייב אדם לתת עבור ביאה אסורה שחייב לתיתו ואין יכול לחזור ולתבעו.

ובתשורת שי (ח"א סי' ז) כתב לפי זה, שמי שפסק מעות לסרסור כדי שיטעה את חבירו במדידת הסחורה, והסרסור עשה את שביקש ממנו והטעה את חבירו, חייב השוכר לשלם לסרסור את המעות שקצב לו, וכדברי הנתיבות המשפט בשוכר ששכר עדי שקר, וכאתנן שחייב לתיתו אף שהוא תשלום עבור ביאת איסור. אך בארחות המשפטים (ח"ב הערות עמ' רלד) העיר בזה, שאין דין אתנן דומה לדין סרסור, שבאתנן הנאת העבירה נשארה בידו של עובר העבירה והיא זו שמשלמים עליה, ולכן חייב לשלם עליה אף שיש בה איסור. אך בסרסור שנשכר להונות את הקונה במידה, הרי המוכר ששכר את הסרסור צריך להחזיר את דמי ההונאה לקונה, ואין הנאת האיסור נשארת בידו, ואין יתחייב לשלם. ואטו נאמר שאם ישכור אדם את חבירו שיגנוב עבורו חפץ מבית פלוני יצטרך השוכר לשלם לשליחו, אף שאת

ראיה דרך זכוכית נחשבת לראיה ודין הרואה דרך משקפיים אינו סומא וכן יכולים לקדש את הלבנה גם אם רואים אותה רק דרך זכוכית.

ובשו"ת הלכות קטנות דן בכמה מקומות לענין ראיה דרך עששית, ובתשובה אחת (ח"א סי' ערד) דן לענין הרואה זקן דרך עששית האם חל עליו מצות והדרת פני זקן, וראה גם בתשובה אחרת (שם סי' צט) שדן לענין קריאת ס"ת במשקפיים. וכן לענין ברכת הבדלה על אור החשמל דנו הפוסקים גם מצד שהיא ראיה דרך עששית.

קבלת עדות בלילה

בגמ': אמר קרא כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב אימת הוי חק בגמ' דין וקא קרי ליה רחמנא משפט מה משפט ביום אף הכא נמי ביום (ראש השנה כה, ב). בגמרא מבואר שאין מקדשין את החודש בלילה, ואפילו אם כבר קיבלו ב"ד את העדות ביום, ג"כ אין מקדשין החודש בלילה.

בשו"ת תורת חיים למהרש"ש (ח"ג סי' נב) מסתפק האם הדין שאין דנין אלא ביום נאמר רק לענין דיני ממונות או גם לענין קבלת עדות בשאר דברים, וכונן במה שדן שם לגבי קבלת עדות האב על בנו שנאמן מדין 'יכיר' כשיטת רבי יהודה בקידושין (עח:). ונפסק בשו"ע חושן משפט (סי' רעז סעי' יב), ומוכיח מהגמרא כאן שאינו דין דוקא בדיני ממונות, שהרי לא הצריכה הגמרא לימוד לענין קידוש החודש אלא לגבי קידוש הב"ד שבוזה הוה אמינא לומר שנחשב סוף דין שמונת בלילה כמבואר בגמרא, אבל לענין קבלת העדות משמע שאין צריך לימוד מיוחד בקידוש החודש ולמידין מדיני ממונות שדווקא ביום.

והיינו משום שסובר שיש על דין 'יכיר' דין עדות, וכן הוא לשון הגמרא ביבמות (מו:). לענין דין יכיר לדברין עובד כוכבים אתה ואין עדות לעובד כוכבים. וכן סובר גם הקצות החושן (סי' רפד סק"א), וכן פסק החתם סופר (אבהע"ז ח"א סי' עו) ולמד כן מדברי הרשב"ם בבבא בתרא (קכו: ד"ה אינו) שכתב שיש ביכיר דין 'כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד'. אבל יש הסוברים שאין על דין יכיר גדר עדות ולשון הגמרא

הכפתור ופרח (שם) שכתב שמדד ארץ ישראל והיא ארבע מאות פרסה, אבל בפרסאות של שני מיל, ואם כן יוצא שהיא מאתים פרסאות וצ"ע בכוונתו.

ראיה דרך זכוכית ומשקפיים

בגמ': תנו רבנן ראינוהו במים ראינוהו בעששית ראינוהו בעבים אין מעידין עליו (ר"ה כד, א).

בברייתא מבואר הדין שעדים המעידים שראו את חידושה של הלבנה דרך עששית אינה כשרה. והנה בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' קכו) מסתפק לענין חליצה שלגבה הדין שסומא פסול להיות דיין, ודן השבות יעקב האם דיין שרואה רק בעזרת משקפיים נקרא סומא או לא. וכתב להוכיח מסוגייתנו שראיה מבעד לזכוכית אינה נחשבת ראיה, שהרי מבואר בסוגייתנו שהרואה את הלבנה דרך עששית אינה נחשבת ראיה, ואם כן גם דיין הרואה רק דרך זכוכית נחשב כדיין סומא ופסול.

וכן מביא את דברי שו"ת דבר שמואל (סי' רמב) והביאו הברכי יוסף (או"ח סי' רכד סק"א), שלמד מסוגייתנו לענין קידוש לבנה שאסור לקדש על ראיית הלבנה בעד חלון, שהרי מבואר בסוגייתנו שאין ראיה כזו נחשבת ראיה. אבל בשבות יעקב דחה את דברי הדבר שמואל ופירושו בגמרא, וביאר את דברי הגמרא שמדובר שראו בבואה של הלבנה בתוך העששית, אבל באופן שראו את הירח דרך העששית עדותן כשרה. ומביא שכן פירש גם בפירוש לרמב"ם (קידוש החודש פ"ב ה"ה). ולעולם

והא האידנא טובא הוה אמר אביי אסתתומי אסתתום להו דרכי (ר"ה כג, ב).

בגמרא אמרו שובין כל משואה ומשואה היה מרחק של שמונה פרסאות, ומקשה הגמרא שאם כן יוצא שמרחק בבל מארץ ישראל אינו אלא ל"ב פרסאות, ובמציאות המרחק הרבה יותר גדול, ומתרצת הגמרא שאחרי חרבן הבית אסתתומי אסתתום להו דרכי ולכן הדרך כל כך רחוקה.

והנה ידועה מחלוקת הפוסקים בשיעור מהלך מיל אם הוא כשיעור י"ח דקות או כ"ב וחצי או כ"ד דקות. שהחתם סופר כתב בהגהותיו לשו"ע (או"ח סי' פט במג"א סק"ב) והעתיקו בחידושו (שבת לה. ד"ה תרי) בשם ספר כפתור ופרח (פי"א) שמדד מירושלים עד הצוק שהיו דוחפים משם השעיר לעזאזל והוא מרחק של כשלש שעות שהן ק"פ דקות. ובגמרא יומא (סז:). מבואר שלדעת רבי יהודה ורבי יוסי היה מרחק המקום עשר מילין מירושלים, ואם כן לכאורה יש להוכיח מזה ששיעור מהלך מיל היא י"ח דקות. אמנם כתב החת"ס דאולי יש לדחות משום ד'ארץ צב' כתיב, וכמו שדרשו בגמרא (גיטין נז:). שארץ ישראל נתקטנה, וא"כ אולי אין להוכיח מהמדידה שאחרי חרבן הלפני החרבן.

אבל המהרש"ם (ח"ב סי' סד) חלק על דחיה זו וכתב עליו שאין משיבין מדברי אגדה, ואדרבה מבואר בגמרא כאן שכיון שנסתתמו הדרכים נעשה המרחק רב יותר, ולא שנתקצר הדרך.

וראה עוד שאילת יעב"ץ (ח"א סי' קכו) שנקט שנתקטנה ארץ ישראל, והביא כמה דעות בכמה נתקטנה. והביא עוד דברי

כיון שבתחילת הספירה לא היה בר חיובא. אבל למה דקיימא לן (מג"א סי' תפט סק"ד) שספירת העומר בזה"ז דרבנן, י"ל שודאי יספור בברכה כיון שמ"מ היה מחויב מדרבנן.

אבל ראה ברכי יוסף בהלכות ספירת העומר (סי' תפט סק"כ) שמביא את פסקו של שו"ת פרי הארץ (ח"ג סי' ז) שייספור שאר הימים בלי ברכה. והשערי תשובה שמביא דבריו כתב עליו דלדין שנוהגים שגם הקטנים יספרו אינו נפק"מ כיון שספר גם מקודם.

וכן פסק בכף החיים וערוך השלחן (סט"ו), שאם ספר בקטנותו סופר אח"כ בברכה. ונראה דהיינו משום שנקטו שחיוב ספירה בזה"ז מדרבנן וכנ"ל. וכן פסק בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' צט) שאם ספר בקטנותו יכול לספור בברכה, ועיין גם בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רסט), ובשו"ת הר צבי (או"ח ח"ב סי' עו).

ובענין קטן שהגדיל ראה גם מה שדן בדברי חמודות (בכורות פ"ח אות יז) לענין בכור קטן דאינו מהני מה שבית דין יפדו אותו כשהוא קטן, וצריך לחזור ולפדות את עצמו כשיגדל כיון שעשה את המצוה בזמן שלא היה עדיין בר חיובא. ועיין מה שכתב הש"ך יורה דעה (סי' שה סק"א) על דבריו שאינם מוכרחים.

ספר אחד ולא שנים או שלשה ספרים' כמבואר בגמרא גיטין (כ:), ועיין בדבריהם מה שתירצו.

קטן שהגדיל

בגמ': שלחו ליה לאבוה דשמואל כפאו ואכל מצה יצא, כפאו מאן אילימא כפאו עד והתניא עתים חלים עתים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקה לכל דבריו כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו (ר"ה כח, א).

בגמרא מבואר שהאוכל מצה בזמן שהיה שוטה או נכפה, ולכן היה פטור מן המצות, לא יצא ידי חובתו וצריך לאכול עוד כזית מצה כשיחלים.

ולפי זה דנו הפוסקים בהרבה אופנים לענין קטן שקיים מצוה ואח"כ נעשה גדול, האם נחשב הדבר שקיים המצוה כבר או כיון שעדיין לא היה עליו חיוב דאורייתא נחשב שקיים בזמן פטור ולא יצא. ונביא כמה מהם.

המנחת חינוך (מצוה שו) דן לענין קטן שהגדיל בתוך ימי הספירה, ולגבי ספירה הרי הדין שאם שכח לספור יום אחד שוב אינו סופר בברכה וכדעת בה"ג. וא"כ יש להסתפק בקטן הזה שהגדיל ומקודם לא היה מחויב בספירה מדאורייתא. אמנם עיי"ש שדן האם חייב בספירה מדאורייתא

עדות לאו דוקא, ועיין שו"ת חוט המשולש (ח"א סי' ג) ושו"ת רעק"א (ח"א סי' קי).

הדבקה שי"ן של תפילין

בגמ': אביי אמר היינו טעמייהו דרבנן שופר אמר רחמנא ולא שנים ושלושה שופרות והא דפרה כיון דקאי גילדי מיתחזי כשנים ושלושה שופרות (ר"ה כו, א).

אביי מסביר הטעם שחכמים פוסלים שופר של פרה, משום שניכר בו גידול כל שנה בנפרד, ושופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה שופרות.

יש שהתירו לעשות את השי"ן של התפילין של ראש מעור נפרד ולהדביקו לתפילין, והוכיחו כן מדברי התוספות לקמן (כו. ד"ה שופר) שמשמע מדבריהם שהמדביק שברי שופר אין בה פסול מטעם שנים או שלשה שופרות.

ובשו"ת רעק"א (ח"א סי' יא) תמה על ראייה זו מהגמרא כאן שמוכח ממנה שאפילו בשופר של פרה שכל חלקיה מודבקים בטבע מ"מ נחשב לכמה שופרות וכל שכן אם הם מודבקים בדבק שהוא פסול, וכתב פשוט אחר בכוונת התוספות שם. ומסקנת רעק"א שיש לפסול תפילין כזה מספק, כמו שפסק הרמ"א באבן העזר (סי' קל ס"ז) לענין גט.

וכן פסקו עוד הרבה גדולי ישראל ומהם ביצועות יעקב (או"ח סי' לב סק"כ), ובשו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' כד פוסל לגמרי וכותב שפסל כמה מאות תפילין כאלו. וכן נקט בשו"ת דברי חיים (או"ח סי' ב) וכתב שעל אף שאפשר למצוא היתרים לזה, אין להתיר מפני החשש שיזלזלו הסופרים בהלכות סת"ם. וכן פסקו בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' ז אות ה) ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' נח).

וע"ע שו"ת משיבת נפש למהר"ל צינץ (או"ח סי' ב) והגהות חשק שלמה (גיטין יט.) ובהגהות מהרש"ם כאן, שהקשו לשיטת אביי שקרן של פרה נחשב לכמה שופרות, א"כ איך כשר הקרן לגט כמבואר במשנה גיטין (יט.), והלא גם בגט יש דין

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר זצ"ל בעל 'קן מפורשת' ו'נחלת צבי' כ"ד חשוון תרל"א

בחוצות אודות הסגולה הנפלאה הזו, אשר כאמור בדוקה ומנוסה.

וידוע לנו על רבים שזיווגם היה קשה כקריעת ים סוף, ובושש לבוא זמן רב, ולאחר לימוד משניות מסכת קנים עם פירוש קן מפורשת מצאו זיווגם מהרה.

וכפי שסיפר אחד ממשנתפי השיעור, שהיו לו שלוש בנות מתבגרות בבית, וכל ההשתדלויות והסגולות שעשה לא הועיל לו. נכנסה אשתו אל הרבנית קניבסקי ע"ה והשיחה את מר ליבה לפניו. עודדה אותה הרבנית ואמרה שילמד בעלה מסכת קנים וה' יעזור שתראה ישועה בקרוב. בעלה הלך והשתתף בשיעור מסכת קנים לקראת השיעור השלישי בא אחד מהשדכנים והציע שידוך שכבר דובר עליו כמה וכמה פעמים אולם לא הגיע לידי מעשה, וכך עוד טרם סיים את המסכת, בשר האב בשמחה ללומדי השיעור שזכה לשדך את בתו בשעה טובה ומוצלחת.

האב המשיך ללמוד מסכת קנים בקביעות והשתתף במחזור השני של לימוד המסכת, ולקראת סיום מחזור השני זכה במזל טוב לשדך את שתי בנותיו אחת אחרי השנייה.

וכן סיפר אברך חשוב שהוא גבאי באחד מבתי הכנסת המפורסמים, ששנים רבות היה גרוש, ומשך כמה וכמה שנים חיפש עזר כנגדו, אולם השידוך בושש לבוא ואף השדכנים התייאשו ולא הציעו לו עוד הצעות.

הלך האברך והחליט ליזום שיעור במסכת קנים בבית הכנסת שבו הוא משמש בקודש. הלך וקנה ספרי משניות קנים עם פ' קן מפורשת, ובעצמו השתתף בשיעור. וסיפר שבאופן פלאי ביום הראשון לאחר השיעור כשהזרתי לביתי צלצל הטלפון ועל הקו שדכן שהציע לי הצעה, וכך לאחר שבועיים זכיתי לבוא בקשרי שידוכים עם מנב"ת בשעה טובה ומוצלחת.

(מה' יצא הדבר עמ' 379)

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר נולד בבורק שבמחוז פוזנא (פרוסיה) בכ"ז בסיון תקע"ח לאביו הגה"ק רבי אליהו גוטמאכר 'הצדיק מגרידיץ' זצ"ל.

אביו שיבה אותו מאוד וכותב עליו שמשנת השמיני והלאה כבר חידש הרבה חידושי תורה, וכשבא לבר מצוה נתתי לו ללמוד סוגיא דפעותות במסכת בבא בתרא דף קנ"ה וחידש בזה פלפול ארוך אשר נמצא בחידושי לבבא בתרא. אחר שנעשה י"ג שנה שלחו אביו ללמוד אצל הגה"ק רבי עקיבא איגר זצ"ל, וכתב עליו הגרעק"א "ישמח האב ביוצאי חלציו ותגל אמו בפרי בטנה".

הגר"צ כיהן ברבנות בעיירת פלעשן. בכ"ד חשוון תרל"א נתבקש בפתע פתאום לשייבה של מעלה, כשהוא בן נ"ב שנה בלבד. הגר"צ נפטר בחי' אביו, בלי שהשאיר אחריו זש"ק.

אביו הוציא את חיבוריו נחלת צבי וקן מפורשת על מסכת קנים, ובהקדמה לקן מפורשת כתב אביו: "אם בעת שייצטרך אדם לישועה מה... ילמד משנה עם הרב ותו"ט ופירוש בני ז"ל ויעמיד עצמו אח"ז ויתפלל באיזה לשון ששגור בפיו... ויפרט מבוקשו שיהיה נענה". וגם כותב בהקדמה שהוא מתנחם בכך שבנו זיכה רבים לדורות עולם להביא טובות ולהציל מפורענות, ז"ע.

לומדי וזכרי המה מעידים

סיפורי ישועות בזכות לימוד מסכת קנים עם פירוש "קן מפורשת" ושמעתי כמה וכמה פעמים מאת הרבנית קניבסקי ע"ה, בזה הלשון תוכל לומר בשמי, שמאות ואלפי אנשים נושעו ע"י הסגולה של לימוד משניות קנים עם פ' קן מפורשת.

במשך השנים האחרונות זכו רבים להיפקד על ידי לימוד מסכת קנים בדבר ישועה ורחמים, סיפורי ישועות ומופתים רבים מתגלגלים

הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא זי"ע כ"ה חשוון תש"י

כד (סה) 'ותקח הצעיף ותתכס' מונח סוד הסייעתא דשמיא בעניין פרנסה, שהוא תלוי בצניעות. והיינו בראשי תיבות 'צעף', שהוא נוטריקון ע"מך ישראל צ'ריכים פרנסה, בא ללמדנו שאם מתנהגים בכיסוי ובצניעות זוכים לפרנסה טובה.

(ספיר ויהלום בלק ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

'עוג מלך הבשן' - תורה'

סיפר הרה"צ מבילגוריא זצוק"ל: מרן מהר"ד (מבעלזא) זי"ע נפגש פעם במארינבאד בימות הקיץ עם הרה"ג רבי עקיבא סופר מפרעשבורג, בעל הדעת סופר זצ"ל.

אמר לו אז כ"ק מרן המהר"ד זי"ע, שאם היה לפניו ספר תורת משה מהחתם סופר היה מראה לו שם חידושי תורה מכ"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע. וסיפר לו השתלשלות הדבר:

פעם הגיע שמועה לאזני מרן החתם סופר, כי בגאליציה ישנו רבי האומר תורות "עוג מלך הבשן", והיינו תורות חסרות טעם, כעוגה מלוחה ועשנה [הכוונה היתה גם לזלזל בדרך הפירוש של החסידים, כאילו מפרשים עוג מלשון עוגה וכו']. מרן החתם סופר הצטער לשמוע על כך, והשמועה הגיעה אל מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע.

כדי להוכיח את האמת וליישב את דעתו של החתם סופר ביקש מאחד מן החסידים שהיה ת"ח עצום וגם עשה חיבור על הזוהר, שכאשר יהיה בפרעשבורג יבקר אצל מרן החתם סופר ויוכיח לו שההולכים רכיל סלפו והציגו את הדברים בצורה לא נכונה.

כשהגיע החסיד הג"ל, הרצה החתם סופר את שיעורו לפני התלמידים, והאורח נטל גם הוא חלק בשיעור. לאחר הלימוד הזמינו החתם סופר לסעוד אצלו, וראה לפניו איש ת"ח גדול. אז הציג את עצמו שהוא מחסידי בעלזא, וגרם קורת רוח למרן החתם סופר לראות האמת ששווא הלשינו לפניו. באותה סעודה אמר החסיד ב' או ג' תורות בדרך אגדה ששמע מפי כ"ק מרן מהר"ש זי"ע.

אצל הח"ס היו הדברים חשובים ביותר, ורשמום בקונטרס חידושי שהיה לפניו, אבל לא ציין בשם מי שמעם, ולכן לאחר פטירתו נדפסו גם התורות הללו יחד עם שאר דברי התורה שלו ב"תורת משה".

והוסיף הגה"צ [מהר"ם מבילגורייא] לספר, שכאשר הגיע לאזני מרן מהר"ש זי"ע מה שאמרו עליו, אמר בדרך צחות שבאמת גם לזה יש מקור, שהרי בתוס' במס' נדה דף ס"א בד"ה זה עוג, כתבו בשם המדרש שעל כן נקרא עוג, שמצאו לאברהם כשהוא עומד בגרנות לתקן עוגות לפסח!

מרגליות הש"ס (נדה סא, א) בשם הגה"צ רבי יעקב יצחק ניימן זצ"ל רב דחסידי בעלזא במונטריאל

הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא זי"ע נולד בשנת תרס"ב לאביו כ"ק האדמו"ר רבי ישכר דוב זי"ע מבעלזא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חיה דבורה ע"ה בת הרה"ק רבי אברהם שמואל פטשעניק מברעזנא זי"ע, שהיה חתן של האדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע.

בילדותו התנכר נער, וכמסופר שאביו קבע לו חדר שינתו בחדר הספרים שלו. אביו מרן זי"ע אמר שתורת רבינו מסייע לו בקריאת הקוויטלך. חיבה והערצה יתירה היתה נודעת לו מאביו הק'. וכפי שמסופר שפעם אחת יצא הרבי אל החסידים שנדחקו אצל פתח חדרו להיכנס אליו ואמר: "מה לכם להידחק פה, הלא גם אצל מאטילע שלי תוכלו להיוושע...".

אירע פעם ומאן דהוא נכנס וביקש מהמהר"ד ברכה שיזכה לבנים טובים יראי השם, הצביע הרבי על בנו זה ואמר: "לא בנקל זכיתי לבנים כאלו, מדי יום ביומו נותן אני ח"י רייניש לקופת רבי מאיר בעל הנס, בכדי שבני יגדלו תלמידי חכמים ויראי השם".

בצעירותו יצא שמו לגאון עולם הבקי בכל מכמני התורה, פה מפיק מרגליות בחריפות ובסברה ישרה. עובד השי"ת בסילודין. בימי הזעם והשוואה שלח אחריו אחיו מרן המהר"א ששהה אז בפרעמישלאן - לקרוא לו שייצטרף אליו. רבינו נענה לכך מיד ושלח את ב"ב אל בית חותנו והצטרף אל אחיו. מני אז לא נפרדו דרכיהם של האחים הקדושים מה שהוכח לימים בעליל לטובתן של כל בית ישראל וכה עברו יחדיו כל ימי נדודיהם עד הגיעם בדרך רצופה נסים ונפלאות לארה"ק בט' שבט תש"ד.

אחר המלחמה לא קיבל עליו שום משרת רבנות כי אם שימש כיד ימינו של אחיו הק' כשכל חפצו ומאווי להקים מעפר דל לבנות מחדש את מבצרי היהדות בכלל ולקומם הריסות חסידות בעלזא בפרט.

בשנת תש"ז הקים רבינו את ביתו מחדש עם הרבנית בת הרה"צ רבי צבי גליק טסאטטאר חתן הגה"צ רבי יעקב יחזקי גרינוואלד מחוסט אחיו של בעל ערוגת הבושם.

בשלחי קיץ תשי"ט נסע לאירופא בשליחות אחיו המהר"א זצ"ל כדי לדרוש בשלום אחב"י שארית הפליטה לעודד רוחם ולהפיח בהם רוח חיים.

בין כסא לעשור תש"י חזר לאה"ק ומיד נפל על מיטת חוליו עליה השלים את נפשו הטהורה מתוך קבלת יסורים באהבה ביום כ"ה מרחשון והוא רק בן מ"ז שנים.

סגולה לפרנסה

אמר הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע: א: בפסוק (בראשית

הרה"ק רבי יעקב לייזער זי"ע האדמו"ר מפשעווארסק כ"ז חשוון תשנ"ט

ממנו הספר "ג' אורות מספורי הקדש
שספר, אסף מכתביו בשם כתבי קדש,
ועוד קנטרסים רבים מדברי תורתו.

ג' התנאים למספרי סיפורי-צדיקים
האדמו"ר הרה"צ מה"ר יעקב
מפשעווארסק זצ"ל אמר לי: למספר
עובדות מצדיקים נצרך שלוש דברים:
האחד - זכרון טוב, השני - שלא לשנות
שום דבר, הנקרא 'באפיצין', השלישי -
שיספר עם געשמאק.
(שיחתן של עבדי אבות, ח"ב עמ'
רצה)

רבינו נולד ביום ט' טבת תרס"ז לאביו
הגה"ח רבי דוד יצחק לייזער מיאשליסק.
משחר טל ילדותו למד אצל אביו,
וטרם הגיע לעול המצוות, כבר ידע כמה
מאות דפים גמרא בעל פה. כן למד מפי
הגאון רבי יצחק זאב פיהער, שבא לכהן
ברבנות העירה בשנת תרע"ט לערך. לאחר
מכן נתקבל בישיבתו של הגאון רבי דוד
צבי זעהמאן, רבה של דוקלא.
רבו המובהק היה הרה"ק רבי חנה
מקאלושיץ זיע"א, בו דבק בכל נימי נפשו,
ובצל קדשו הסתופף משנת תרפ"ד עד
פרץ המלחמה בשלהי תרצ"ט.

בשנת תרצ"א ועודנו בימי בחרותו,
התקבל לשמש ברבנות יאשליסק והיה
נערץ ביותר על ידי כל תושביה. בשנת תרצ"ה, היה לחתנו של
הרה"ק רבי משה יצחק גוירצמאן מפשעווארסק זיע"א, המכנה רבי
איצק'ל, לאחר נשואיו עזב רבנו את עיר מולדתו יאשליסק בה כהן
כרב, והתישב על יד חותנו.

בראשית שנות המלחמה, הגלה רבנו עם חותנו לערבות סיביר,
והיתה בכך הצלה להנצל מצפוני הרשעים ימ"ש, בתם המלחמה
נותר יחיד מכל משפחת בית אביו, ה"ד.

לאחר המלחמה התישב בעיר ברעסלוי, שם נתמנה לדין בעניני
עגונות וכדומה, ולאחר תקופה קצרה נסע לגור במחצת חותנו
בפאריז שבצרפת, בה הקים חותנו הקדוש את בית מדרשו ששמש
כמגדלור של יהדות בדרך התורה והחסידות, שהפך אלמות אור
לכל רחבי אירופה אחר שנות המלחמה הקשה.

בשנת תשי"ז עבר עם חותנו להשתקע באנטורפן שבבלגיה. ביום
הכפורים תשל"ז עלה חותנו בסערה השמימה, ורבנו שבכל השנים
לא מש מתוך אהלו הקדוש ולא זזה ידו מתחת ידו, הוכתר לממלא
מקומו בהנהגת העדה, שדבק בו בכל לבם ונפשם.

בראשית שנת תשמ"ו חלה קשות, ולמרות שהתאושש מחליו
כעבור מספר חדשים, כוחותיו לא שבו אליו כבראשונה. במשך
השנים חלו התדרדרויות נוספות במצב בריאותו, ובכל זאת המשיך
בעבודתו הקדושה ופעל ישועות לרבבות בקרב הארץ. עד היום
המור והנמהר, יום ב' לסדר 'הקול קול יעקב', ז"ך במרחשון, בו השיב
את נשמתו הטהורה לאדון כל.

מנוחתו כבוד באהל חותנו הקדוש, בעיר פיטע שבהולנד. נדפס

אני מרגיש, שאם אני נכנס לכאן הרי אני אובד את חלקי בעוה"ב

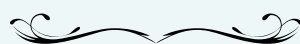
סיפר הר"ר אלי לייזער הי"ו מבני ברק, שכידוע שרבינו חי כל
ימיו בפשטות ובצניעות, ובעת היה חמיו הרה"ק רבי איציקל זי"ע
בחיים חיותו לא היה לו אפילו חדר פרטי, רק איזה חדר סמוך
לעזרת נשים בביתם"ד שהיה מוזנח מאוד.

אחרי הסתלקות חמיו הרה"ק רבי איציקל החליטו הוריו של ר'
אלי הרה"ח ר' משה לייזער ע"ה חזגתו, שהיו קרובי משפחה לרבינו,
לשפץ ולחדש את חדרו שיהיה קצת דירה ראויה לגור בו לרבי,
ואכן משך כמה ימים השקיעה מרת לייזער כוחות רבים ודמים
מרובים, בכדי לחדש את החדר עד שקיבל פנים של דירה ראויה
לגור בה, והגיעו לומר לרבי יענקעלע שאפשר כבר להיכנס לחדרו,
וכשהגיע ונעמד על מפתן הפתח אמר ש'אינו נכנס לחדר הלזה'!

והתחילו לבקש ממנו ולהפציר בו, ואמרו שמרת לייזער תצטער
אם הרבי ימאן ליכנס בו, אמר שיקראו אותה לבוא לפניו, וכשהגיעה
אמר: אני מרגיש, שאם אני נכנס לכאן הרי אני אובד את חלקי
בעוה"ב! (שחשש שבחדר כזה כבר - יהיה לו חלק מדי גדול
בעוה"ז, ויגרע מחלקו בעוה"ב...) אמרה היא: ואני אומרת, אם אין
הרבי נכנס אני יאבד את העוה"ב שלי! שיכנס הרבי בשביל העוה"ב
שלי! חשב רבינו קצת ואמר: א"כ אכנס! ואכן נכנס וגר שם.

וכך הוא דרכם של צדיקים שמוכנים למסור מעצמם ולעשות
הכל - לטובתם של ישראל.

באר הגן

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע ל' חשוון תר"ז

הכוונה ברה וטהורה לשם שמים בלבד. הדממה שנשתררה עם כניסתו לבית המדרש נתעמקה מעתה שבעתיים. איש לא פצה את פיו להשיב, והרה"ק מרימנוב המשיך לדרוש והזכיר את הפסוק מפרשת מקץ 'וַיֵּשְׁבוּ לִפְנֵי הַבָּכָר כְּבָכְרָתוֹ וְהַצֶּעִיר כְּצַעְרָתוֹ וגו' ותרב משאת בגימון ממשאת פלם, הם סברו כי סדר ישיבתם הוא הנכון, היושבים בראש הם הגדולים והיושבים בירכתיים הם הקטנים, עד שפקח יוסף הצדיק את עיניהם והם נוכחו לדעת כי דווקא בנימין הקטן מכולם הוא הגדול מעל כולם. או אז פנו כל הנוכחים אל הרה"ק וביקשו הימנו לשבת בראש השולחן. מאז ואילך נימנו הנוכחים באותה אסיפה על מעריציו הנלהבים ומהם אשר הגיעו תמידים כסדרם להסתופף בצילו ולהתאבק בעפר רגליו ברימנוב.

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב נתייתם מילדותו מאביו רבי יהודה לייב שהיה איש פשוט. בנערותו היה חייט, אך רוח ה' החלה לפעם בו, והוא נסע אל הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, שם נתעלה והיה למשרתו ולנאמן ביתו.

לאחר פטירת רבו הק' הוטלה עליו אדירת הנשיאות, ושפט את ישראל עד להסתלקותו בל' חשוון תר"ז.

מקובל כי בשעת הלווייתו נראה על ביתו עמודא דנהורא שהאיר למרחוק, והעידו תושבי הכפרים הסמוכים לרימנוב, שהיה נדמה לכולם שרימנוב עולה בלהבות, וכך ניצב עמוד האש עד לאחר שהוטמן ע"י ציון רבו הקדוש מרימנוב.

אסיפת הצדיקים בלנצהוט

דרכו ושיטתו של הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימנוב זי"ע"א לנסוע במרכבה רחומה למספר סוסים, כמו גם פסיקת סכומי הפדיונות אשר הגיעו לעתים לסכומים אגדיים, היוו עילות מספיקות לביקורת רוח מצד אותם צדיקים אשר מדרגותיו השמימיות של הרה"ק עדיין לא נתגלו לפניהם די הצורך.

יום הילולתו של הצדיק הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע"א, החל ביום י"א באייר, ובואם של צדיקי הדור מכל רחבי המדינה להשתטח על ציונו הקדוש שבלנצהוט, שימש הזדמנות מתאימה להעלות את הנושא לדיון בפני אותו כינוס לצדיקים. מה גם שבאותה שנה נבצר מהרה"ק מרימנוב משום מה להגיע ללנצהוט בטרם יום ההילולא. ואכן, בחשאיות וללא כל פרסום מוקדם, נתוועדו להם הצדיקים בבית מדרש סגור במתא והחלו דנים ומעלים את רחשי לבבם.

אולם מן השמים נתגלה הדבר להרה"ק. הוא ציווה מיד להזמין אליו את אחד מעשירי עירו וביקש הימנו להשאיל לו את מרכבתו המהירה על סוסיו האבירים ועל עגלונו המיומן למשך יום אחד. הלה נעתר לבקשה, ובתום מספר שעות של דהירה עצרה המרכבה ברחבה שלפני אותו בית מדרש בלנצהוט.

תדהמה מוחלטת ירדה על הנאספים עם הופעתו הפתאומית בתוך בית המדרש פנימה. הוא לא הרבה בשהיות ניגש אל השולחן ופתח להשמיע תורה: בפרשת השבוע, פרשת בהר, נאמר 'ולא תנו איש את עמיתו'. לכאורה קשה הרי נאמר כבר שלשה פסוקים קודם לכן 'אל תנו איש את אחיו', אלא בתחילה באה התורה ללמדנו שאסור להונות את השני, 'איש את אחיו', ולאחר מכן באה התורה ללמדנו שגם איש את עצמו אסור להונות, והיינו 'איש את עמיתו', האותיות אל"ף ועי"ן מתחלפות, והרי זה כאילו נאמר 'את אמיתו', גם את האמת העצמית אסור להונות. בטרם כל פעולה, ובפרט כזו הנוגעת לאיש את אחיו יש לבדוק היטב את האיש את אמיתו, אם אכן

בעפר רגליו ברימנוב.
(ספיר ויהלום בהר ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ביאור בדברי רש"י עפ"י מעשה שהיה אצל רבו

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אָמור להם (פר' נשא ו, כג). וברש"י אמור להם כמו זכור ושמור.

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זצ"ל אמר לבאר דברי רש"י עפ"י מעשה שהיה אצל רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל, שפעם אחת בערב שבת קודש לא היה לו דגים על שבת קודש, וכאשר התחילו לנטות צללי ערב אמר לו הרה"ק הרמ"מ שיעמיד כלי הבישול של הדגים על מדורת עצים ואש הכיריים, וישים בתוכה בצלים חתוכים ומים לבשלם, ובכל פעם יאמר "לכבוד שבת קודש".

עשה הרבי ר' הערש כמצות רבו ופתאום בא איש אחד מרחוק לשבות ברימנוב ולהסתופף בצל הרמ"מ, והביא אתו דגים לדורון לכבוד שבת קודש, והיה הדבר לפלא לעיני בני העיר.

ואח"כ ביום שבת קודש, אמר הרה"ק רמ"מ מרימנוב שבשבת יורדת כל מיני השפעות שבעולם, והאיש אשר ירצה לקבל השפע העליונה בפועל מוכרח להביא הרצון אל הדיבור וזאת ע"י שיאמר בכל מעשיו בהכנת מצרכי השבת "לכבוד שבת קודש", ועי"ז יורדת השפע ממילא מלמעלה וזה מה שרמזו חכמינו ז"ל (ר"ה כז). "זכור ושמור בדיבור אחד נאמר" היינו כי בדיבור תליא מילתא. וסיים את דבריו: "ועל כן אין להפליא על אשר הייתי בטוח שיבואו דגים לשב"ק".

ועל פי סיפור זה פירש הרבי ר' הערש את כוונת רש"י ז"ל, שהיה

והוא אשר דרש ממנו להגיד לו פירוש בדברי רש"י, ואחרי שסיים ר"ד הירש את פירושו נשקו הרה"ק מוישניצא על מצחו, ואמר לו "החיתם אותי, כי עתה נתוודע לנו כוונת התרגום, שמתרגם על "אמור להם – כה תימרון להון" ועפ"י זה מבואר הכוונה שהקב"ה ציוה לאהרן ולבניו שיגידו את הפסוקים ותו לא, כי אילו הברכה תהיה על ידי הקב"ה".

אחר ברכת המזון שח הרה"ק מוישניצא: "התפללתי להשי"ת שיתן בלב הצדיק לסיים את עריכת השולחן ולברך מהר, כי לולא זאת כמעט והייתי נשרף בהבל פיו הקדוש.

במשנת רש"י – פר' נשא

קשה לרש"י כפילות הלשון, דכתיב "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", כי היה די שיאמר "כה תברכו את בני ישראל יברכך וגו'" מאי שכופל ואומר שוב "אמור להם", ועל זה מתרץ רש"י "אמור להם – כמו זכור ושומר" כלומר כי התורה הקדושה מגלה לנו כי סודו של ברכת כהנים הוא ממש כסודו של השפעת שבת קודש, וכמו שבשבת קודש יורדת ההשפעה ע"י דיבור האדם, כמו כן בברכת כהנים ציוה הקב"ה לכהנים "אמור להם" שיאמרו את תיבות הפסוקים של ברכה, ואזי "ואני אברכם" שישפיע ממרום לבני ישראל כל הברכות".

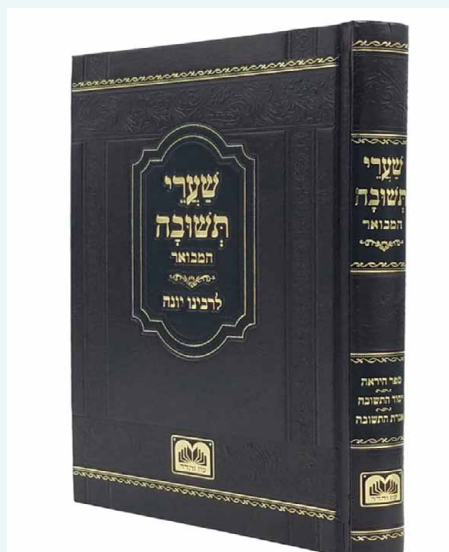
הוסיף המלקט (בספר בארות המים): שהרה"ק רבי הערש אמר ד"ת זה, בעיר וישיניצא עירו של הרה"ק בעל האר"י דבי עילאי זצ"ל,

רבינו יונה מגירונדי זצ"ל בעל שערי תשובה כ"ה חשוך ה"א כ"ד

התורה, "שער הענווה", "שער האכזריות" ו"שער העבודה". רבינו יונה חיבר פירושים נוספים הקשורים למוסר, בפירושו לספר משלי ולמסכת אבות.

רבינו יונה נתבקש לשייבה של מעלה בעיר טולדו בכ"ח בחשוון בשנת ה'כ"ד.

רבינו יונה (ב"ר אברהם) מגירונדי, המכונה גם רבינו יונה החסיד, היה מגדולי הראשונים בספרד. רבינו יונה חיבר ספרים חשובים בתחום התלמוד, ההלכה והמוסר.

לדורות נתפרסם כבעל המוסר הגדול, ובזמנו כיהן כראש ישיבה גדולה – בברצלונה ובטולדו – שבה העמיד תלמידים הרבה שהמשיכו את דרכו.

רבינו יונה נודע כבעל חריפות ועוצמה למדינית גדולה מאוד בעולם התלמודי, וכתב חידושים לכמה מסכתות. אך כיום נשאר רק חידושו למסכת בבא בתרא הנקרא בשם "עליות דרבינו יונה". בחיבור עצמו מעלה רבינו יונה דיונים מעמיקים על סדר המסכת, סוגיה אחר סוגיה. בסוף כל דיון מביא רבינו יונה את מה ש"עלה בידנו",

הכוונה היא לפרטים אותם פוסק רבינו יונה להלכה, ומכאן גם שמו של החיבור.

כמה מתלמידיו כתבו חידושים על מסכתות שונות שרובו או כולו ממנו, וקרויים בשם חידושי תלמידי רבינו יונה ובקצרה תר"י. הרשב"א והרא"ש מרבים לצטט מחידושי גם למסכתות נוספות.

חיבר ספר מוסר כללי הנקרא "שערי צדק" אשר רובו אבד ונשאר ממנו הספר "שערי תשובה", חיבר פירוש על ספר משלי, וכן חיבר פירוש על מסכת אבות שהינו פירוש ארוך יחסית לפירושי רש"י ורמב"ם. בספר "חידושי גיטין המיוחסים לריטב"א" מצוטטים דברי תורה מרבינו יונה על מסכת גיטין.

עיקר פרסומו של רבינו יונה קשור בתורת המוסר שלו. ספרו הנודע ביותר "שערי תשובה" הוא חלק מספר מורחב "שערי צדק", המכיל שערים נוספים: "שער האכזריות", "שער הידיאה", "שער

"ותיקין" היינו מפולפלים ומהודדים

הג"ר צבי יצחק אברמוביץ ז"ל רבה של חצור הגלילית כותב בספרו "טעם הצבי" (עניני ר"ה עמ' רכב), כי התואר "ותיק" בהקשר לבורא יתברך, יש לפרשו על דרך שכתב רבינו יונה בריש ברכות (ט, ב), על מה שאמרו שם כי "ותיקין" היו גומדין אותה (=את קריאת שמע) עם הנץ החמה,

שפירוש "ותיקין" היינו מפולפלים ומהודדים "מלשון מפרק הרים (מ"א יט, יא) דמתרגמינן מוותק טוריא".

ויש לומר כי גם על הבורא יתברך מתאים תואר זה, והוא על פי המסופר כי כאשר נדפס ויצא לאור ספר חידושי הרי"מ על חושן משפט, קרא הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע לבניו ולנכדיו וציוה עליהם לקנות חיבור זה וללמוד בו, והיה אומר על עצמו כי אוהב הוא את דרך ה"פלפול" בתורה, מפני שלפעמים אי אפשר ללמד זכות על איש ישראל אלא על דרך הפלפול...

והנה השי"ת בודאי מהדר ללמד זכות על כל אחד מישראל בכל דרך שהיא, אפילו אם נצרך לזה "פלפול שלם"... ולכן מכנים אנו אותו יתברך בתואר "ותיק"...

כלומר: כביכול מפרק הרים בפלפולו ללמד זכות על כל אחד ואחד מישראל... עד כאן דבריו הנפלאים. ושפתיים ישק.

טעם הצבי (עניני ר"ה עמ' רכב)

אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים ולבהמותיהם

כשהוא כשר וישר לכל הדעות והשיטות, ואין שום הוה אמינא לאוסרו.

במשך שעה שלמה התנהל המשא ומתן ההלכתי סביב אותם בני מעיים שהביא הנער. הרה"ק מזלאטשוב חיפש בכל דרך אפשרית להטריף את העוף ואילו הרה"ק מטשרנוביץ עמד על משמרתו בנאמנות ולא הסכים לוותר. הוא שוב ושוב דחה כל חשש רחוק להטרפת העוף והוכיח כי הוא כשר לכתחילה, למהדרין מן המהדרין, ויאכלו ענוים וישבעו. עד שכלו כל הקיצין והרה"ק מטשרנוביץ נענה ואמר להרה"ק מזלאטשוב: ילמדנו רבינו מה רצונו מעוף זה, כי אין אני יודע מה אנו דנים ומתווכחים זמן כה רב על דבר שהוא פשוט בתכלית הפשיטות שהוא מותר, ואם אכן כבוד תורתו רוצה לאסרו, היה לו לאסרו בלא כל טעם והסבר.

כששמע הרה"ק מזלאטשוב את דברי תלמידו, נענה ואמר לו: לא נותרה לי ברירה אלא לגלות לכם את האמת לאמיתה: דעו לכם שגם אני רואה כמותכם שאין כל סיבה לאסור את העוף. הבני מעיים והשומן שהביא לכאן הנער אין בהם כל ריעותא ופגם, אך מה אעשה שפי אינו רוצה להוציא ולומר כי עוף זה הוא כשר. מהרגע שראיתי את חלקי העוף שהביא הנער, לבי נוטה לומר שעוף זה הוא טריפה, ולכן חיפשתי בכל דרך אפשרית את הסיבה שבשל כך אני מרגיש שהעוף אינו כשר. ואולם מודה אני לך על האמת שאין לי כל סיבה הלכתית ברורה להטריף את העוף.

הרה"ק מטשרנוביץ ואמר לרבו: אם כך, יתכן שהעוף טרף מסיבה אחרת, ולכן אין אתם יכולים להכשירה. הלא הנער לא הביא איתו אלא רק את בני המעיים של העוף, ושמא בחלק אחר של העוף ישנה סיבה המטריפה את העוף. הבה ונאמר לנער שיביא את העוף בשלמותו, שכן רק כך נוכל לדעת את כשרות העוף. קיבל הרה"ק מזלאטשוב את דברי תלמידו והסכים עמו שראוי לבדוק את העוף בשלמותו. הרה"ק

הרה"ק רבי חיים מטשרנוביץ זיע"א, בעל 'באר מים חיים' ו'סידורו של שבת', מספר בספרו 'ארץ החיים' את אשר עיניו ראו ולא זכר אצל רבו הרה"ק רבי ישכר דוב בער מזלאטשוב זיע"א, בעל 'בת עיני' ומבשר צדק: "אזכיר בכאן דבר נפלא אחד שראיתי בהרב הגאון אמיתי חסיד אמת הרב דקהילת זלאטשוב מנוחתו כבוד בארץ הקודש תוב"ב, זי"ע ועכ"י".

גדול היה כוחו של הרה"ק מזלאטשוב גם בהוראת איסור והיתר. יושב היה בבית מדרשו וכל דורש ומבקש הלכה היה בא אליו. וכל הדבר הקשה והקל הקריבו אליו. ביום מהמים הגיע ובא אל הרה"ק מזלאטשוב נער - קטן כשבידו בני מעיים של עוף ונפשו בשאלתו: זה עתה חזרתי עם העוף מבית השחיטה, וכשהבאתי לאמי את העוף היא הבחינה שהשומן שסמוך לבני מעיים קשה קצת, ועלה בדעתה חשש שמא יש בזה איסור טריפה ועליה לזרוק את העוף או למוכרו לנכרי.

הרה"ק מטשרנוביץ עומד היה סמוך להרה"ק מזלאטשוב ועוד בטרם לקח הרה"ק מזלאטשוב את העוף לידו הציץ הרה"ק מטשרנוביץ בבני המעיים ובשומן ולא הבין על מה בדיוק חששה האם. בני המעיים היו גרמים בריאים ושלמים בהחלט, וגם השומן הקשה לא היה בו שום סיבה להטריף את העוף. אלא שהרה"ק מטשרנוביץ כמובן לא הורה הלכה בפני רבו ולא אמר כלום לנער שמיחר להגיש את העוף לידי הרה"ק מזלאטשוב.

למרבה הפלא, במקום שהרה"ק מזלאטשוב ינסה לתפוס את 'כוחא דהתירא עדיף' ולהתיר את העוף באכילה, הוא ניסה בכל יכולתו לאסור את העוף בטעמים שונים ומשונים. היה הרה"ק מזלאטשוב מעלה סיבות להטריף את העוף ושואל את הרה"ק מטשרנוביץ האם הוא מסכים עימו, אלא שהרה"ק מטשרנוביץ עמד על שלו ולא הסכים להטריף את העוף. על כל סיבה וסיבה שהעלה הרה"ק מזלאטשוב היה הרה"ק מטשרנוביץ משיבו כי כאן שום צד וגנדוד איסור, והתורה חסה על ממונם של ישראל וחבל על דאבדין להטריף את העוף

הרה"ק מטשרנוביץ ואמר לרבו: אם כך, יתכן שהעוף טרף מסיבה אחרת, ולכן אין אתם יכולים להכשירה. הלא הנער לא הביא איתו אלא רק את בני המעיים של העוף, ושמא בחלק אחר של העוף ישנה סיבה המטריפה את העוף. הבה ונאמר לנער שיביא את העוף בשלמותו, שכן רק כך נוכל לדעת את כשרות העוף.

ואמרו רז"ל במסכת חולין (ז): השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כל שכן... מאי בהמתן של צדיקים. דרבי פנחס בן יאיר אקלע להווא אושפיזא, רמו ליה שערי לחמריה לא אכל, חבטינהו לא אכל, נקרינהו לא אכל, אמר להו: דלמא לא מעשרן. עשרינהו ואכל, אמר: ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים.

♦ ♦ ♦

על הפסוק (בראשית כד לב): וַיָּבֹא הָאִישׁ הַבִּיתָה וַיִּפְתַּח הַגְּמָלִים וַיִּתֵּן תְּבֵן וּמִסְפּוֹא לַגְּמָלִים וּמִים לְרֹחֵץ רִגְלָיו וְרִגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ, וּפִירוֹשׁ רש"י: ויפתח - התיר זמם שלהם, שהיה סותם את פיהם שלא ירעו בדרך בשדות אחרים. תמהו חז"ל במדרש, לשם מה היו צריכים לזמם את פי הבהמות, וכי לא היו גמלי של אברהם אבינו דומים לחמורו של רבי פנחס בן יאיר, ואם אצל בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, בוודאי שכך היה אצל אברהם אבינו. וכלשונו של הרמב"ן המבאר את שאלת המדרש: "וזו שאלה לסתור פתוח הזמם, כי אי אפשר שיהיה החסידות בביתו של רבי פנחס בן יאיר גדול יותר מביתו של אברהם אבינו, וכאשר חמורו של רבי פנחס בן יאיר איננו צריך להשתמר מן הדברים האסורים לבעליו להאכילו, כל שכן גמליו של אברהם אבינו, ואין צריך לזממם, כי לא יאונה לצדיק כל און.

ותירץ הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, בעל 'בני יששכר' בספרו 'אגרא דכלה': דהנה אמרו חז"ל שארץ ישראל כבר הייתה שייכת לאברהם אבינו, וכלשון רש"י (בראשית כג ד) ומדרש אגדה, אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין שאמר לי הקדוש ברוך הוא (בראשית יב ז) לזרעך אתן את הארץ הזאת, אלא שאברהם אבינו החמיר על עצמו ממידת חסידות שלא להחשיב את הארץ כשייכת לו מצד הדין. ובשל כך שפיר חשש אברהם אבינו שהגמלים ירצו לאכול מהשדות, כיון שלפי הדין הכל שייך לאדונם, דמי יבטיח שהגמלים יחמירו לעצמם ממדת חסידות, ולכן הוצרך לזממם. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פורמגן שליט"א)

מטשרנוביץ התעניין אצל הנער השואל האם העוף בשלמותו מצוי היכן שהוא, וכששמע שהעוף עדיין מצוי במטבח ביתו, ביקש ממנו שימהר להביא את העוף הנה, כי בני המעיים שהביא אין הם די כדי להכריע את ההלכה על כשרות העוף.

תיכף משהביא הנער את העוף ראו הרה"ק מזלאטשוב והרה"ק מטשרנוביץ כי אכן מהשמים שמרו את הצדיק שלא יצא מכשול מתחת ידו: בצד העוף הייתה מכה גדולה שבוודאי הטריפה את העוף, וזו הסיבה שבשללה עיכבו מהשמים ולא הניחו להרה"ק מזלאטשוב לומר על העוף כי הוא כשר. מסיים הרה"ק מטשרנוביץ את עדותו והוא כותב: "ותמהתי על המראה מאוד מאוד! וראיתי אשר אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים (חולין ה):".

♦ ♦ ♦

כך דרשו חז"ל במסכת אבות דרבי נתן (פרק ח): כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן היו חסידות. אמרו גמליו של אברהם אבינו לא נכנסו לבית שיש בו עבודת אלילים, שנאמר (בראשית כד, כט-לא) [וּלְרִבְקָה אִחַ וְשִׁמוֹ לָבֵן וַיִּרְץ לָבֵן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵץ: וַיְהִי כִּרְאֹת אֶת הַנָּזֶם וְאֶת הַצִּמְדִּים עַל יְדֵי אֲחֻתּוֹ וּכְשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי רִבְקָה אֲחֻתּוֹ לֵאמֹר כֹּה דָּבַר אֵלֵי הָאִישׁ וַיָּבֹא אֶל הָאִישׁ וַהֲנֶה עֶמֶד עַל הַגְּמָלִים עַל הָעֵץ: וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה'] לְמָה תַעֲמִיד בְּחוּץ וְאַנְכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמִקּוֹם לַגְּמָלִים, 'ואנכי פניתי את הבית' מתרפים. ומה תלמוד לומר

'ומקום לגמלים מלמד שלא נכנסו לבית לבן הארמי עד שפנו כל העבודות אלילים מפניהם. מעשה בחמורו של רבי חנינא בן דוסא שגנבוהו לסטים וחבשו את החמור בחצר, והניחו לו תבן ושעורים ומים, ולא היה אוכל ושותה. אמרו: למה אנו מניחין אותו שימות ויבאיש לנו את החצר. עמדו ופתחו לה את הדלת והוציאוה, והיתה מנהקת והולכת עד שהגיעה אצל רבי חנינא בן דוסא. כיון שהגיעה אצלו, שמע בנו קולה. אמר לו: אבא, דומה קולה לקול בהמתנו. אמר לו: בני, פתח לה את הדלת שכבר מתה ברעב. עמד ופתח את הדלת, והניח לה תבן ושעורים ומים, והיתה אוכלת ושותה. לפיכך אמרו: כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן חסידות כמותן.

בשל כך שפיר
חשש אברהם אבינו
שהגמלים ירצו
לאכול מהשדות,
כיון שלפי הדין
הכל שייך לאדונם,
דמי יבטיח
שהגמלים יחמירו
לעצמם ממדת
חסידות, ולכן
הוצרך לזממם

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא

חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שוין לטובה - מידת ההשתוות

הטובה שהיתה בימי חייה של שרה

וַיְהִיו חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג א).

קשה לרש"י זלה"ה, מדוע כפלה התורה ואמרה שוב 'שני חיי שרה', הלא באלו פתחה דבריה 'ויהיו חיי שרה' וגו', על כרחנו בא להוסיף וללמדנו דבר מה. מתרץ רש"י, אכן רצתה התורה להוסיף על הנאמר בתחילת דבריה, וללמדנו בא, שכל חייה שוים היו לטובה.

ויש להבין כוונתו של רש"י, במה הם שוים לטובה, איזה טובה הייתה לה בימי חייה, הלא בהתבוננות קלה בדברי ימיה של שרה אמנו נראה שכל חייה היו רצופים ניסיונות ללא הפוגה. בגיל ט"ו נישאה לאברהם אבינו ע"ה שהיה אז בן כ"ה שנים, ומיד אחר כך השליך אותו נמרוד לכבשן האש וניצל בנס, אך באותו המעמד נשרף אביה הרן בכבשן האש.

לאחר מכן נצטווה אברהם 'לך לך מארצך', והם עוברים נדודים ויורדים למצרים מחמת הרעב, ושם עברו ניסיון גדול וקשה בבית פרעה שניצלה בנס. ואז חוזרים הם לארץ כנען, והייתה צריכה להיפרד מלוט אחיה ונותרה בודדה ממשפחתה. לאחר מכן יצא אברהם למלחמה קשה עם ארבעת המלכים כדי להציל את לוט מידם.

ובתוך שנות העקרות הארוכים התמודדה בתוך ביתה עם שפחתה כדכתיב (לעיל טז ד) 'ותקל גבירתה בעיניה'. לאחר מכן נימול אברהם וכל ילידי ביתו נימולו איתו (לעיל יז כז), והייתה מטפלת בכולם. ואחר כך כתיב (כ א) 'ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר, ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה'.

וגם אחר שרווח לה ונפקדה, קפץ עליה ניסיון ישמעאל 'ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק' (כא ט) שעבר על ג' עבירות החמורות כדאיתא ברש"י מחז"ל

(ב"ר נג יא), וחששה לגורל בנה שחלילה לא ילמד ממעשיו. ואף רצה להרוג את יצחק כדאיתא במדרש (שם). ואף שהיה קשה להם הדבר מאד כדכתיב 'וירע הדבר בעיני אברהם על אודות בנו', אך הקב"ה אמר לו לאברהם 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה'. ובהיות בנה בן ל"ז שנים ציווה הקב"ה לאברהם (לעיל כב ב) 'קח נא את בנך יחידך אשר אהבת וגו' והעלהו לעולה'. והכיצד לימי חיים שכאלו ייקרא 'שוים לטובה'.

שוין לטובה - גם כשנראה היפוכו של הטוב

אלא יש לפרש הדבר עפ"י דברי מרן החיד"א ע"ה (פני דוד חיי שרה) על הפסוק 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן. ויש לומר עפ"י דבריו גם לענייננו, שאף אם תביט בימי חייה של שרה למפרע מסופן לתחילתן, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם כל זה היו בעיניה כולם שוים לטובה.

ואין זה דבר של מה בכך, הלא כמה שהאדם יהא חזק אשר יהא, אך כאשר עובר כאלו נסיונות יכול ח"ו לרדת ממדרגתו. ועם זאת, שרה אמנו ע"ה לא ראתה שום רע בהנהגת הבורא, וידעה מה שאמרו חז"ל (ב"ר נג א) 'אין רע יורד מלמעלה', ואם כך, גם כשאירע דבר מן השמים הנראה כלא טוב על כרחך טוב הוא שהרי אין יורד מן השמים. ובהסתכלות זו קיבלה כל מאורעות חייה באהבה ובשמחה, והאמינה שכל הנעשה עמה הוא אך לטובה 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:), ואף שבשעת מעשה נראה הדבר כצרה אבל לבסוף יתגלה שהכל היה לטובה.

וזה באה התורה באמרה שוב 'שני חיי שרה', ללמדנו, דמלבד כל מה שדרשו בגדלותה של שרה בתחילת הפסוק, בת ק' כבת כ' בלא חטא, ובת כ' כבת ז' יופי, לימוד נוסף יש לנו

המשך בעמוד הבא

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

הצדיקים חיים בקבר - עד שעה קודם תחיית המתים

וְאַקְבְּרָה מַתִּי מִלְפָּנֵי (כג ד). כשבאים לעסוק בפרשת פטירתה של שרה עלינו להזכיר את חידושו הנפלא של **הגאון מוילנא זי"ע**, שדייק מדוע בשהה פעמים נאמר קבורה קודם הזכרת המת: 'ואקברה מתי מלפני' (פסוק ד), 'קבור את מתך' (פסוק ו), 'מקבור מתך' (שם), 'לקבור את מתי' (פסוק ח), 'קבור מתך' (פסוק יא), 'ואקברה את מתי שמה' (פסוק יג). ואילו פעם אחת נזכר מיתה קודם שיזכיר הקבורה 'ואת מתך קבור' (פסוק טו).

מבאר הגר"א על פי דברי הגמרא בשבת (קנב:) שהצדיקים חיים בקבר, ואמרו שם ששאל רב נחמן את רב אחאי שהיה בקברו, הלא נאמר (לעיל ג יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב'. וענהו 'ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים'. אם כן עד שעה אחת קודם תחיית המתים הם חיים וישנים בקבר.

ששה חיים ומת אחד נקברו במערת המכפלה

לפיכך - מבאר הגר"א ע"ה, נכתב ששה פעמים קבורה קודם המיתה כנגד ששת הצדיקים שבעבורם קנה אברהם את מערת המכפלה, שהם אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. אך לעומת זה ידוע מה דאיתא בגמרא (סוטה יג.) שראשו של עשו נקבר במערת המכפלה, ועל רשע זה נאמרה הפעם היחידה 'מתך קבור' מיתה קודם לקבורה, שבו מתקיימת המיתה ורק אחריה הקבורה.

וכן איתא בגמרא (ברכות יח.) צדיקים במיתתן נקראו חיים. וראה דברים מופלאים שכתב **המהרש"א** (ח"א שם יט.) על מה שבתחילה אמר רבי יצחק, כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי האבן. ואחר כך אמר רבי יהושע בן לוי, כל המספר אחר מיתתן של תלמידי חכמים נופל בגיהנם. ופירש המהרש"א ששינה לשונו וכתב אחר מיתתן, משום דלא ניחא למימר בהן אחר המת, דהצדיקים גם אחר מיתתן קרוין חיים כדאמרין לעיל, והיינו דנקט 'על מיתתן' כאלו שוכבין חיין על מיתתן.

יעקב אבינו מבקש להיקבר קודם מיתתו

ועל פי זה יובן מה שאמר יוסף לפרעה את דברי אביו קודם פטירתו, 'אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני' וגו' (להלן נ ה). ומהו הלשון 'מת בקברי' שימות בקברו, באופן הרגיל מתים ואחר נקברים, ובדברי הגר"א יבואר היטב, שיעקב ביקש כדרך אבותיו שיקברו קודם שימות ורק אחר כך ימות בקברו קודם תחיית המתים. ולכן גם אמר 'שמה תקברני' ולא אמר 'כשאמות שמה תקברני', כי קבורתו תהיה קודם מיתתו.

א. וביעקב אבינו אכן איתא (תענית ה:): הכי אמר רבי יוחנן, יעקב אבינו לא מת. אמר ליה, וכי בכדי ספדיא ספדיא וחנטו חנטיא וקברו קברייא. אמר ליה, מקרא אני דורש, שנאמר 'ירמיה מו כז' 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים', מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

ללמוד ולדרוש בגדלותה של שרה אמנו ע"ה, ש'כולם שוין לטובה'. שבכל ימי חייה קיימה מה שאמרו בגמרא משמיה דרבי עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. וכמו שאמרו בתענית (כא.) על נחום איש גז, שהיה רגיל לומר על כל דבר שקרהו 'גם זו לטובה'.

בזכות הסתכלות זו זכתה שרה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה (לעיל כא יב) 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה' שזכתה לנבואה וכדפירש רש"י (שם) למדנו שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות. ולכן גם כאשר נפקדה נאמר בה הפסוק (לעיל כא א) 'וה' פקד את שרה', בשונה משאר האימהות, אצל רבקה נאמר (להלן כה כא) 'ויעתר לו ה' וברחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה' (להלן ל כב), ששרה זכתה במעמד גבוה כל כך שהקב"ה בכבודו ובעצמו יושיענה.

אברהם הספיד את מידת ההשתוות שבשרה כיון שנשארה לדורות

ובזה אפשר לבאר מה שהקשו במדרש (ב"ר נח ה) על הפסוק 'ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה', שואל על כך המדרש: מהיכן בא וכו'. ומתוך מהר המוריה ומתה שרה מאותו צער, לפיכך נסמכה עקידה ל'ויהיו חיי שרה'. ויש לפרש שאלת המדרש 'מהיכן בא' אברהם בא לספוד לשרה אך 'מהיכן בא' כלומר מהיכן יכול לפתוח ולדבר על אותה הצדקנית, הלא יש כל כך הרבה מה לספר בשבחה, הלא היו לה שפע של דברים ומעשים נפלאים. אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים (ב"ר לט יד), ועמדה בכל העשרה ניסיונות. ואברהם ידע גם ידע מה גדול שבחה, ועל כך שואל המדרש 'מהיכן בא' לספוד לאותה צדקת.

אולם מתוך המדרש 'מהר המוריה בא', מעקידת יצחק. כלומר אברהם סיפר מהדברים שנשארו ממנה לדורות, כעקידת יצחק שאנו מזכירים אותה תמיד, וכדאיתא במדרש (ילקוט קא) 'למה נקרא שמה מאכלת שישראל אוכלים בעולם הזה בזכות אותה מאכלת'. וזה פירוש 'מהר המוריה בא', שהספידה על מידת ההשתוות שהתהלכה עמה בכל ימי חייה, ובכל מה שעבר עליה הבינה כי 'כל ארחות ה' חסד ואמת' (תהלים כה י), ואף שבשעת הקושי עצמו אין מבינים כל כך מהו הטוב שבדבר, אך לבסוף רואים שהכל לטובה, ומידה זו השאירה שרה אמנו לדורותיה אחריה.

ואחר שבארנו כל זאת אפשר להבין מדוע דווקא כשבאה התורה לספר סדר פטירתה נכתב הדבר בלשון 'חיים' כאמרו 'ויהיו חיי שרה', 'שני חיי שרה'. כי צדיקים במיתתן נקראים חיים (ברכות יח.), ואיתא שהטעם שנקראים חיים שכוחם וחיותם נמשכים לדורות, וכיון שכאן הדגישה התורה בדבריה מידתה זו שנשאר ממנה כח לדורות עולם, לכן דווקא בעת פטירתה כתבה התורה לשון חיים.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שיחת עבדי אבות

קפיצת הארץ רמז שהתעלתה למעלה מן השמים

בשליחותו של אליעזר מצינו שקפצה לו הארץ בדרכו, כמו שפירש רש"י 'ואבא היום אל העין', היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. ובביאור ענין קפיצת הארץ יש לומר שהתעלתה הארץ למעלה ממדרגתה, כי בשעה שהתחתונים מיטיבים דרכיהם זוכים להשרות השכינה בתחתונים ולהעלות את הארץ למעלה מן השמים, ועתה כשעסק אליעזר להעמיד את זרע ישראל מיצחק ורבקה, התעורר תיקון הארץ מכוח בני ישראל וקפצה לו הארץ במדרגתה למעלה מן השמים.

מדרגת הארץ למעלה מהשמים ושמי השמים

וכמו שמצינו ב**אלשיך הקדוש** (דברים י יד) על הכתוב 'הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', ולכאורה קשה סדר הפסוק כי מן השמים הנמוכים עלה לשמי השמים הגבוהים יותר, ושוב ירד למטה והזכיר את הארץ הנמוכה מהם, אלא בשעה שישראל עושים רצונו של מקום הם מגביהים את הארץ למעלה מן השמים העליונים, ובמעשיהם הטובים הם קובעים את עיקר השראת השכינה בתחתונים, ותחילה נזכרו השמים הנמוכים ולמעלה מהם שמי השמים הגבוהים, והמעלה העליונה ביותר היא מעלת הארץ השולטת על העליונים.

והנה בריאת שמים וארץ היתה בשם אהו"ה, והוא ראשי תיבות 'א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ', אבל אליעזר עבד אברהם אמר 'ואבוא היום אל העין', והקדים בדבריו אותיות ו"ה לאותיות א"ה, לרמז שהקדים 'ואת הארץ' ל'**את השמים**', כי זכה להקדים התחתונים לעליונים, ומכאן שקפצה לו הארץ, שקפצה הארץ למעלה ממדרגת השמים.

קפיצת הארץ מכוחם של בני ישראל

וכל ענין קפיצת הארץ לאליעזר היתה מכוח הדורות הבאים של בני ישראל, על ידי שעתידים הם לקבל התורה התעורר כוחם לאליעזר להגביה

את התחתונים, וזהו שאמרו חז"ל (ב"ר ס ח) יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים, שיחתן של עבדי אבות שקפצה להם הארץ, כל זה היה מכוח תורתן של בנים, ועמדה זכות הבנים לעבדי אבות, וקפצה לו הדרך להגביה למעלה את הארץ מן השמים.

רמז לשם של קפיצת הארץ

על הפסוק 'ואבוא היום אל העין', פירש רש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הדרך. ואמר ה**רה"ק מרן הבעל שם טוב ע"ה** כי בפסוק זה רמז השם של קפיצת הארץ. ופירוש דבריו כי שם של קפיצת הדרך הוא אהו"ה, וראשי תיבות של הכתוב 'ו'אבוא היום א'ל ה'עין' הוא גם כן אהו"ה, וזהו הרמז בדברי רש"י 'מכאן שקפצה לו הארץ', היינו מהתיבות האמורות כאן קפצה לו הארץ. [וזהו שנאמר למעלה 'ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ', היינו שהשביעו בשם אהו"ה היוצא מראשי תיבות 'א'להי ה'שמים ו'אלהי ה'ארץ', כדי לעורר את הכוח לקפיצת הארץ היוצא משם אהו"ה]. ועל פי זה יש להוסיף עוד, כי שם אהו"ה עולה בגימטריא 'טוב', וזהו שנאמר באליעזר בצאתו לדרך 'וכל טוב אדוניו בידו', 'טוב' רמז לשם אהו"ה, שזכה לשם אהו"ה שעל ידיו קפצה לו הארץ.

עובד ה' מעלה במעשיו גם הדברים הגשמיים

ימי תמימים - גם בגשמיות

איתא במדרש (ב"ר נח א) 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לז יח) **כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים**. שלימות הימים פירושה ללא ספק כאשר האדם ממלאם בקיום מצוות ומעשים טובים ובלימוד התורה, ואם כך צריך להבין מה שאומר המדרש שהקב"ה ממלא שנותיהם, הלא צדיק תמים אף הוא ממלא את יומו בתורה ומעשים טובים אם כן מלאים הם.

אך אדם שכל מעשיו לשם שמים זוכה שימי שנותיו המלאים כוללים גם את הזמנים בהם לא

ובזה יתבאר 'ויהיו חיי שרה', כלומר, אימתי הם חיי שרה הרומז לגוף, כשהם מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים' וכמו שכתב רש"י בת קו"ף כבת כ"ף, ש'קו"ף כ"ף זי"ן' עולים בגימטריא שמחה, שעל ידי השמחה בתורה ובמצוות יש חיות גם לגוף הנרמז ב'שרה'. וביאר עוד 'ויהיו חיי שרה' הרומז לעניני הגוף, הוא רק כאשר הוא 'מאה ועשרים ושבע' שבגימטריא 'מוח חכמה', דהיינו כאשר הגוף הוא הכנה לתורה הקדושה ללמדה בשמחה.

בשידוך יותר חשוב עניין המידות ולא די ש'למודה בניסים'

הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל עֵין הַמַּיִם וְהָיָה הָעֵלְמָה הַיִּצְאָת לְשֶׁאֵב וְאִמְרָתִי אֵלֶיהָ הַשְׂקִינִי נָא מַעַט מִיָּם מִכַּדָּךְ. וְאִמְרָה אֵלַי גַּם אֶתָּה שְׂתָה, גַּם לְגִמְלֶיךָ אֲשָׂא, הוּא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הָכִיתָ ה' לְבֶן אֲדָנִי (כד מג-מד).

יש להתבונן במעשה שליחותו של אליעזר לבקש אשה ליצחק, אחר שראה שעלו המים לקראת רבקה בדרך נס (ב"ר ס ה), בקש ממנה להשקותו כדי לבחון את מידותיה הטובות, ויש להבין, אחר שכבר ראה שלמודה היא בניסים, מדוע הוצרך להוסיף ולנסותה לדעת אם תשקה אותו בעין טובה.

הסביר הגרא"מ שך ע"ה שבשידוך לא מספיק שנעשים על ידיה ניסים ומופתים, אלא העיקר הוא שתהיה בעלת מידות טובות וישרות, ולכן לא די שלמודה היא בניסים, אלא אף הוסיף לבדקה כדי להכיר מידותיה עכ"ד.

וביותר יש לומר, שבביתו של אברהם ויצחק לא היו הניסים נחשבים כי היו מלומדים בניסים, ולכן לא שם לבו לניסים שארעו על ידה, אך העיקר שם עינו ולבו להכיר האם היא בעלת מידות טובות. כי הוא הטעם ששלחו אברהם אבינו ע"ה דווקא לביתו ומשפחתו מחרן ולא רצה לקחת מבנות כנען, כי בני ארץ כנען היו לקויים במדות רעות ומקולקלות העוברות בתורשה מהורים לילדיהם, מה שאין כן בני משפחתו של אברהם אבינו היו בעלי מדות טובות, ולא היו לקויים אלא בענין האמונה בה', ועניני אמונות אין האב מוריש לבניו אחריו.

למד ולא עשה בהם מצוות, כמו זמן השינה, האכילה וכדומה, שגם הם נחשבים כעבודת ה' יתברך, כמו ששנינו בפרקי אבות (פ"ב מ"ב) 'וכל מעשיך יהיו לשם שמים', וכפי שביאר זאת בשולחן ערוך (או"ח סי' רלא) שכל מה שיהנה אדם בעולם הזה לא יכוין להנאתו אלא לעבודת ה' יתברך.

נמצא שכאשר ממלא שנותיו בתורה ומעשים טובים זוכה לקדש גם את עניני הגשמיות שיהיו גם הם לשם שמים, וממילא כל שנותיו שלמים, שכל ימיו ומעשיו אף הגשמיים נעשים מקשה אחת של עבודת ה'. וזה מה שנאמר באברהם ובדוד 'בא בימים' שבא עם כל ימיו ללא שיגרעו מהם הזמנים שבהם עסקו בגשמיות, כי גם אותם עשו לשם שמים ונחשבים לעבודת ה'.

ויתכן לרמוז זאת בפסוק עצמו, שכאשר ימיהם 'ימי תמימים' נעשה המשך הכתוב 'ונחלתם לעולם תהיה', שנחלת הצדיקים ועבודת ה' שלהם הוא 'לעולם תהיה' ללא הפסקה. כי גם גשמיותם נעשית נחלת הצדיקים שמקדשים הכל והופכים הכל לעבודת ה'. ומטעם זה נאמר בשרה 'כולם שוים לטובה' הן ימי נערותה והן ימי זקנותה אף שבוודאי ישנם הבדלים בין ימי הזקנה לימי הנערות, אך כאשר מילאה שנותיה בעבודת ה' ובמעשים טובים, נעשו כל ימיה מקשה אחת של עבודת ה' ונשתוו כולם באותה בחינה לטובה.

תיקון הגוף - ע"י השמחה בתורה ומצוות

וכיצד יהפך הצדיק את עניני הגשמיות לרוחניות, כבר דרש **האהבת ישראל זי"ע** (חיי שרה אות קו) שתיקון הגוף שתיקנה בימי חייה נרמז בתיבות הפסוק 'מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים'. דכתיב 'ויהיו חיי שרה' שרה רומז לגוף ואברהם רומז אל הנשמה (זוהר מדרש הנעלם וירא קב.), ומרמז לנו הכתוב אשר האדם צריך לידע שתענוג גשמי והחומרי הוא הבל וריק כי כצל ימינו עלי ארץ, ועיקר החיות ותענוג אמיתי הוא לימוד התורה וקיום מצוותיה ברצון ובשמחה, ולהשתמש בדברים הכרחיים מעניני הגוף בתור אמצעי לתכלית האמת ואז מתהפך החומר לצורה שגם עניינים הגשמיים נעשים רוחניים.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

בא בימים - ניצול הזמן

לכל יום תיקון מיוחד וכשמחסר בעבודת היום נחסר לו משנותיו

ואברהם זקן בא בימים (כד א). איתא בזוהר הקדוש (חיי שרה קכט). שאברהם אבינו ע"ה הביא איתו את כל הימים 'בא בימים' - עם כל ימיו. שכל ימי חייו מלאים היו בתורה יראת שמים ומעשים טובים, וכן מצינו בדוד המלך ע"ה 'והמלך דוד זקן בא בימים'. ועל דרך זו פירש **בבאר מים חיים** את הפסוק (להלן כה ז) 'ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים', שלכאורה, די היה אם יאמר 'ואלה שני חיי אברהם מאת שנה' וגו' ולמה ליה להוסיף 'ימי'.

ותירץ, אמנם ידוע כי האדם בבואו לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא צריך לחשוב חשבונות מכל הימים שעברו עליו מיום היותו על האדמה אם היה בכל אחד ואחד צורך גבוה שעבד בו עבודתו יתברך השייך אליו דייקא, כי כל יום ויום יש לו צינור מיוחד והשפעה מיוחדת, והעבודה נשתנה בכל יום ביומו מיום אתמול כי יעבור, כי מתלקטין ומתעלין בו בירורין חדשים וניצוצות קדושה אחרים מה שלא נבררו ביום אתמול ולא יבררו ביום מחר.

ועל כן אמרו חז"ל בכל בחינות התורה והמצוות 'בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים'. כי ממש חדשים לבקרים המה אשר מתחדשים בכל יום ויום בבחינת עבודה אחרת, והמשכיל על מוצא דבר מבין הדברים האלה על לבבו אשר מתחדש בלבו בכל יום תמיד בחינת עבודה אחרת באהבה ויראה וכל המדות והתלהבות לבו לעבודת האל ורואה בתורה הקדושה דברים מחודשים ובחינות אחרות ובכל עבודת שמו יתברך איך לעבדו עבודה תמה כזה וכזה.

ועל כן צריך האדם לעת פקודתו לתת דין וחשבון מכל ימיו שעברו עליו אם לא נפקד אחד מהם מלתקן בו דברים השייכים לתיקון אותו היום, והנה מי שאינו עושה כן הרי הוא שב לעולמו קצר ימים שאינו בא לשם עם כל הימים כי נחסר ממדת ימיו הרבה שאינם נכנסים בחשבון עבור שלא תיקנם ולא נתן להם הראוי להם.

כשחוזר בתשובה מחזיר הימים למפרע

אמנם על כל פנים אם דבר טוב נמצא באדם בימי

חייו, שכאשר נזכר ביום מיומו במעשה יום אתמול שעבר מאתו בלתי עבודת קונו, ונותן זאת על לבו כי הוא עתיד ליתן דין וחשבון בעד זה ומתמרמר בלבו ומתחרט מאוד ועל ידי זה נתלהב לבו לגשת אל הקודש באהבה עזה לברוח מבחינת הרע כל עיקר ולקבל עליו מחדש בהתלהבות לבו עבודת שמו יתברך, עבודה תמה לבל ירף מחשבתו ממנו וליחד אליו יתברך כל פרטי אבריו וחושיו וכו', אז בזה הוא מתקן היום אתמול שעבר עליו בביטול עבודת קונו כי אחרי שעל ידי ביטולו ביום אתמול בא עתה לעבודה הגבוהה באהבה עזה ונמצא נעשה טפל למצוה והירידה היה צורך עליה ומתחברים יחד יום אתמול והיום ונתעלים לרצון לפניו יתברך.

אברהם תיקן כל יום ביומו ולא למפרע

והנה אדם הבא למעלה בכל הימים שלימים על אופן הזה הנזכר, הנה ודאי גם זה טוב, אבל אין ימיו מסודרין כסדרן על ימי חייו, ויום ב' קודם ליום א' וכדומה, לפי ערך תיקון היום, אם תיכף למחרתם או לג' וד' ימים או אפשר אחר שנה ושנתיים. אבל אדם שתיקן כל ימיו ושנותיו בטוב ונעימים מעודו, ולא פגם בהם כלל, ולא נפרד אף רגע מאתו יתברך, הנה הוא עולה שמה בכל ימי חייו הימים כסדרן על הסדר השלם. וזהו שאמר הכתוב כאן 'ואלה ימי שני חיי אברהם' לומר שימיו אף הם עלו למנין שנותיו שלא חיסר מהם אחד. והיה חי בהם בבחינת 'ובחרת בחיים'.

יום המיתה - של היום שמת

ואלו הימים שהביא אברהם איתו היו ימים מלאים בתורה מצוות ומעשים טובים, דבלא זה נקראים מתים כמו שכתב הבאר מים חיים (שם כג א) שדרשו במדרש על שרה אמנו ע"ה הפסוק 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה'. וכתב, כי ידוע אשר כל עיקר בריאת הימים ימי הארץ הכל הוא בכדי שיעבוד האדם בהם עבודת קונו כראוי באהבה ויראה בתורה ומצוות, ואז הקב"ה משפיע בכל יום ביומו כל בחינת שפע וברכה וחיות לכל העולמות, ועל זה נאמר (תהלים סח כ) 'ברוך ה' יום יום', ולמדו חז"ל (סוכה מו). 'בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו', פירוש, שתראה להמשיך הברכות וההשפעות לכל יום השייך לו, ואז היום הזה מתמלא שפע אור משמו

המשך בעמוד הבא

וקלות ראש או בדברי בטלה בלי תורה ומצוות, וקל וחומר אם פשע והעוה באיזה יום הרי היום ההוא חסר והימים שהלכו באיבוד זמנו לא קנו מציאות כי אין להם חיות והרשעים בחייהם קרויים מתים, ובעת מותו ימיו חסרים ומחויב להתגלגל עוד הפעם כולי האי ואולי ישלים זמנו. ועל זה נאמר 'ואברהם זקן בא בימים' שבא עם הימים ולא איבד את זמנו.

אך כאשר חוזר בתשובה על הימים שעברו, ובפרט בתשובה מאהבה שנעשין עוונותיו כזכויות, חוזרים ימיו שמתו ומתארכים לו ימיו בכך שנוספו עליהם למפרע כל הימים שמתו והלכו לאיבוד, והם דברי הגמרא 'גדולה תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם'.

בתשובה מאהבה מחזיר הימים לזכויות ומצוות

פירוש הגון ונאה פירש הרה"ק בעל מגדלות מרקחים (ליקוטים יום שבת קודש ד"ה השיבנו) לבאר מה דכתיב (איכה ה כא) 'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם', וכתב לבאר זאת עפ"י מה שאמרו חז"ל (סוטה ג:) כל העושה מצוה אחת בעולם הזה מקדמתו והולכת לפניו בעולם הבא וכו', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין. וכתב המהרש"א (ח"א שם) מדוע שינה לשונו, שבמצוה אמר 'מקדמתו', ובעבירה אמר מלפפתו. אלא שידוע כי מעשה אדם מוליד מלאכים כפי מעשיו הן לטובה הן לרעה. ולפי זה יובן שינוי הלשון, כי העושה מצוה יהיה הולך בשמחה ואין צריכה המצוה אלא להקדים לפניו להראות לו הדרך לשם, אבל בעושה עבירה צריך המלאך המוליכו לכרכו וללפפו כי אינו הולך לשם מרצונו כדרך שמוליכין לגרדום שמוליכין אותו שלא לרצונו בעל כרחו.

העולה מדברי המהרש"א שמצוה נקראת 'קדם'. ועל זה מבקשים 'השיבנו ה' אליך', ובאיזה תשובה רצוננו, רצוננו בתשובה מאהבה, שיהיה 'חדש ימינו כקדם' שכל מה שעברנו בימינו יתהפכו ויהיו כ'קדם' שיתהפכו לזכויות ומצוות בחינת קדם, וכדין תשובה מאהבה. ועל פי דרכינו 'יבואר עוד, 'חדש ימינו' היינו הימים שהלכו ומתו לבלי שוב, יתחדשו כקדם ויתהפכו לזכויות ובכך נצילם מכיליון וחרץ.

הגדול והקדוש ומחסדיו המרובין ועליהם חיה יחיה שמחיה עצמו באור ה' הנשפע בו. עכל"ק.

לא הימים בלבד מתים אלא גם האדם ברגע שאינו עובד ה' נחשב כמת

והוסיף עוד לעוררנו בדברי מוסרו הפולחות כליות ולב: והנה חוץ מיום המיתה הזה, הנה האדם גופא ברגע שהוא עובד בה לה' יתברך אז נקרא חי, וחי הוא, כי על התורה ומצוות נאמר (משלי ד יג) 'כי היא חייך וגו'', ואומר (שם ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. אבל ברגע שאינו עובד בה לשמו יתברך נקרא מת כמאמר הכתוב (דברים ל טו) 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב את המות וגו''. וחז"ל אמרו (ברכות יח:) רשעים בחייהם קרוין מתים, כי בשעה שהאדם אינו תחת רשות הקב"ה שהוא חי וקיים, הרי הוא תיכף תחת רשות הסטרא אחרא, כשמה סטרא אחרא, פירוש, צד אחר שאינו לה'. עכל"ק.

ובזה מבאר, שעל כך משבח המקרא את שרה, שכל שניה היו שלמים במחשבה דיבור ומעשה, וכל הימים חיים, בבחינת 'בלתי לה' לבדו' וכולם היו 'שני חיי שרה' שלה וברשותה שלא מת אחד מימיה. ולכן אומר המדרש על כך 'יודע ה' ימי תמימים' וכו', בחינת 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' (דברים יח ג), ברגע שרמ"ח ושס"ה מקיים כל המצוות והאדם שלם, והימים שהם כנגד שס"ה ימים כל יום אומר לו לא לעשות עבירה, אזי הימים והם תמימים, אזי 'ונחלתם לעולם תהיה', נחלה בלי מיצרים.

תשובה מארכת ימיו ושנותיו - שבכוחה

נוספים לאדם ימיו שמתו

וכך מצינו שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, וכדברים האלה ממש פירש הצ"ח (יומא פו:) וסמך דבריו בדברי הגמרא במסכת יומא (פו:) 'גדולה תשובה שמארכת ימיו ושנותיו של אדם'. דהנה בריאת האדם לא תוהו בראו כי אם לקנות שלימות ולהשלים חוקו בתורה ובעבודה עבודת הקודש, וכשכיר יקוה יומו ובא בשכרו, והיא השלמת הנפש בכל ימי חלדו של האדם כאשר כל ימיו חרותים ואז הרי הוא מושלם בשלימות. לא כן אם איבד את זמנו בדברי הבאי, בשחוק

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לשכפל ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66